

Kommunereformens effekt på innbyggers opplevelser av kommunale tjenester

En kvantitativ analyse av innbyggers opplevelser av kommunale tjenester før, under og etter kommunereformen 2020

INE LOSVIK

VEILEDER

Dag Ingvar Jacobsen

Universitetet i Agder, 2022

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for statsvitenskap og ledelsesfag

Master

Forord

Masteroppgaven er resultatet av min fem års lange tid som student. Arbeidet har vært bydd på utfordringer og gleder, men også vært både interessant, tøft og lærerikt.

At jeg selv er oppvokst og har bodd lenge i en liten kommune, hvor kommunesammenslåing var svært aktuelt, men også ikke ønskelig fra befolkningens side, gjorde at jeg fikk se hvor viktig det var for lokalbefolkningen å beholde den lille kommunen liten. Å få muligheten til å bruke masteroppgaven til å finne ut hvilken effekt kommunereformen faktisk hadde på innbyggers opplevelser av kommunale tjenester var derfor svært interessant.

Jeg vil først og fremst takke veilederen min Dag Ingvar Jacobsen for svært god veiledning og oppfølging under skrivingen av masteroppgaven. Det å ha en veileder som er så interessert i temaet man skal skrive om og funnene man finner underveis var en kilde til mye motivasjon når dette trengtes.

Jeg vil også takke venner og familie for gode diskusjoner rundt temaet når jeg sto fast, og for tålmodigheten og støtten jeg trengte i en hverdag som til tider bare handlet om kommunesammenslåing.

3. juni 2022

Ine Losvik

Sammendrag

Kommunereformen som ble gjennomført i 2020 var et svært omdiskutert tema, både blant befolkningen og politikerne. Følelsene og engasjementet rundt temaet var høyt, og betydde mye for mange. Regjeringen bestemte likevel at reformen var viktig blant annet for å kunne sikre et likeverdig tjenestetilbud i hele landet, og noen kommuner ble derfor også tvunget inn i kommunesammenslåingsprosesser de ikke ønsket å gå inn i.

Regjeringen mente at større kommuner har en bedre mulighet til å opprettholde og videreutvikle tjenestetilbudet enn mindre kommuner, men er det slik at innbyggere opplever de kommunale tjenestene som bedre bare fordi man nå bor i en større kommune enn før? Problemstillingen er derfor «førte kommunereformen i 2020, ved hjelp av større kommuner, til en positiv endring i befolkningens opplevelser av kommunale tjenester?».

Undersøkelsen ble gjennomført som et naturlig eksperiment, med data fra DFØs innbyggerundersøkelse i 2017, 2019 og 2021 i tillegg til data fra Statistisk Sentralbyrå. Analysene mine viser at sannsynligvis ikke er det å gjennomgå en kommunesammenslåingsprosess som har en effekt på fornøydheten med kommunale tjenester og informasjonen man får fra kommunen man bor i, men heller måten denne kommunesammenslåingsprosessen foregikk på, nemlig om man ble tvunget inn i denne eller ikke.

Videre viste også resultatene at det er trekk ved innbyggerne selv som har noe å si for fornøydheten med kommunale tjenester og informasjon man får fra kommunen man bor i, ikke trekk ved kommunen. Vi fant også at innbyggernes totalopplevelse av kommunen som sted å bo og leve og innbyggernes oppfattelse av kvaliteten på kommunale tjenester synker med årene.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	5
1.1. <i>Bakgrunn for kommunereformen.....</i>	<i>5</i>
2. Teori.....	7
2.1. <i>Størrelse og fornøydhets.....</i>	<i>7</i>
2.1.1. <i>Erfaringer fra tidligere kommunesammenslåinger.....</i>	<i>7</i>
2.1.2. <i>Kommunen som tjenesteyter.....</i>	<i>10</i>
2.2. <i>Tvang og fornøydhets.....</i>	<i>13</i>
3. Metode.....	18
3.1. <i>Undersøkellesdesign.....</i>	<i>18</i>
3.2. <i>Operasjonalisering av variabler.....</i>	<i>19</i>
3.3. <i>Datareduksjon.....</i>	<i>22</i>
3.4. <i>Variabel- og indekskonstruksjon.....</i>	<i>24</i>
3.5. <i>Validitet og reliabilitet.....</i>	<i>28</i>
4. Presentasjon av resultater.....	32
4.1. <i>Innbyggernes totalopplevelser totalt og over tid.....</i>	<i>32</i>
4.2. <i>Sammenligning av indeksene over tid.....</i>	<i>33</i>
4.3. <i>ANOVA-analyse.....</i>	<i>36</i>
4.3.1. <i>Sammenslått/ikke sammenslått.....</i>	<i>37</i>
4.3.2. <i>Tvang/frivillig.....</i>	<i>37</i>
4.4. <i>Korrelasjonsanalyse.....</i>	<i>38</i>
4.4.1. <i>Tjenesteindeks.....</i>	<i>39</i>
4.4.2. <i>Informasjonsindeks.....</i>	<i>40</i>
4.5. <i>Regresjonsanalyse.....</i>	<i>40</i>
4.5.1. <i>Tjenesteindeks.....</i>	<i>42</i>
4.5.2. <i>Informasjonsindeks.....</i>	<i>43</i>
5. Analyse og drøfting av data.....	44
5.1. <i>Førte kommunereformen til en endring i befolkningens opplevelser av kommunale tjenester?....</i>	<i>44</i>
5.2. <i>Er det størrelsen på kommunene som har noe å si for fornøydhets med de kommunale tjenestene og informasjonen man får fra kommunen man bor i?.....</i>	<i>49</i>
6. Konklusjon.....	53
7. Referanseliste.....	55
8. Appendiks.....	57
8.1. <i>Oversikt over kommunesammenslåinger 2020.....</i>	<i>57</i>

1. Innledning

Temaet for undersøkelsen er kommunereformens effekt på offentlige tjenester, sett gjennom innbyggernes opplevelse av disse tjenestene. Målet er derfor å undersøke om innbyggere i kommuner som har gjennomgått kommunesammenslåing opplever de offentlige tjenestene som bedre etter kommunesammenslåing enn før denne ble gjennomført, og hvorfor det er slik. Fokuset vil være på om regjeringens påstand om at større kommuner har en bedre mulighet til å tilby bedre tjenester, og at kommunereformen bidrar til bedre tjenester gjennom dette, er en riktig påstand eller ikke.

1.1. Bakgrunn for kommunereformen

Kommunereformen ble begrunnet blant annet ved å si at større kommuner har en bedre mulighet til å gi innbyggerne bedre offentlige tjenester enn mindre kommuner. Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014, s. 29) mente at “større kommuner med bedre kapasitet og kompetanse vil legge til rette for gode og likeverdige tjenester over hele landet”. Kommunesektorens organisasjon, KS (2016), forklarer at “Regjeringen ønsker å flytte makt og ansvar til større og mer robuste kommuner”.

Norske kommuner er organisert med det såkalte generalistkommuneprinsippet i fokus. Generalistkommuneprinsippet innebærer at alle kommunene skal være i stand til å løse og ivareta de lovpålagte oppgavene sine og tjenestene de har ansvar for (Dølvik & Vinsand, 2005). Generalistkommuneprinsippet innebærer også ifølge Dølvik og Vinsand (2005, s. 8) disse kjennetegnene: “Demokrati gjennom direkte valg”, “bredt oppgaveansvar”, “enhetlig oppgavefordeling”, “enhetlig finansieringssystem” og “likebehandling gjennom statlig styring”. Den store ulempen med kommuner basert på generalistkommuneprinsippet er at drift av offentlige tjenester basert på dette kan føre til store forskjeller i kvaliteten på tjenestene mellom kommunene, blant annet på grunn av forskjeller i kompetanse og kommunenes ressurser. Det kan altså være vanskelig å opprettholde en viss standard av kvalitet på de kommunale tjenestene pga. det store spriket mellom store og små kommuner knyttet til forskjeller i befolkning, ressurser, innhold i tjenester og lignende. Måten kommunene er organisert på i forbindelse med de kommunale tjenestene kan føre til at de store kommunene sliter med å utnytte fordelene de kan få av stordrift, mens mindre kommuner eller kommuner som ikke er sentrale kan få store geografiske kostnader eller at de sliter med å opprettholde den forventede standarden på tjenestene. Dølvik og Vinsand (2005, s. 8) peker også på disse

fordelene ved kommuner som driftes basert på generalistkommuneprinsippet: “demokratihensyn, effektivitet, likhetshensyn og autonomi”.

Kommunereformen var et svært omdiskutert tema både politisk sett og blant innbyggere i Norge seg imellom. Det oppsto sterke meninger, hvor de to sidene hadde stor avstand mellom seg. På den ene siden hadde du dem som mente at det var på tide med en oppdatering av norske kommuner, med bakgrunn i dårlige kommunale tjenester eller en opplevelse av at forskjellene mellom norske kommuner øker og øker til et for høyt nivå. På den andre siden hadde du dem som ønsket å beholde kommunen sin slik den var før kommunereformen, og som mente at situasjonen de var i da ville være mye bedre enn en eventuell situasjon etter kommunesammenslåing.

I noen kommuner ble det også bestemt at kommunene skulle slås sammen, selv om innbyggere og lokalpolitikere var uenige i at dette var ønskelig. Vi har alle opplevd å bli satt i situasjoner man ikke ønsker å være i, og hvor vanskelig det er å gå bort i fra dette utgangspunktet. Det er generelt sett vanlig å motsette seg endring, men det er enda mer vanlig å motsette seg endring man ikke er enig i at bør gjennomføres. Da engasjementet rundt ønsket om å beholde de små kommunene var så stort, begynner man fort å lure på hvilke konsekvenser det har hatt å bli tvunget inn i en kommunesammenslåing. Er fordelene ved større kommuner større enn utfordringene som følger med å bli tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess?

Hovedproblemstillingen blir derfor «førte kommunereformen i 2020, ved hjelp av større kommuner, til en positiv endring i befolkningens opplevelser av kommunale tjenester?». Under denne problemstillingen ønsker jeg å finne ut om kommunal- og moderniseringsdepartementets (2014, s. 29) påstand om at «større kommuner med bedre kapasitet og kompetanse vil legge til rette for gode og likeverdige tjenester over hele landet» stemmer overens med norske kommuners innbyggers opplevelser av tjenestene, altså om det er slik at innbyggere i større kommuner er mer fornøyde med kommunale tjenester enn innbyggere i mindre kommuner. Konkret i forbindelse med dette ønsker jeg derfor også å se om innbyggers opplevelser av tjenester og informasjonen de får fra kommunen de bor i har endret seg over årene, særlig fra før kommunereformen i 2020 til etter denne ble gjennomført.

2. Teori

Det teoretiske grunnlaget og det analytiske rammeverket for denne oppgaven vil være teori knyttet til kommunestørrelse og kommunereform, som kan brukes for å forklare den eventuelle effekten kommunereformen har hatt på innbyggernes opplevelse av de offentlige tjenestene i kommunene. I tillegg vil jeg ta i bruk teori knyttet til motstand til endring, da dette er svært nyttig i forbindelse med det å bli tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess man ikke har lyst til å delta i.

2.1. Størrelse og fornøydheth

At regjeringen påstår at større kommuner har en bedre mulighet til å tilby bedre offentlige tjenester enn små kommuner, kan ikke være uten grunn. Bakgrunnen for dette utsagnet kommer fra studier og erfaringer som tilsier at større kommuner er bedre egnet til tjenestelevering.

2.1.1. *Erfaringer fra tidligere kommunesammenslåinger*

Før kommunereformen ble et faktum, satte kommunal- og moderniseringsdepartementet ned et ekspertutvalg (2014, s. 7), som ofte blir referert til som Vaboutvalget, som skulle utarbeide “et forslag til kriterier som har betydning for oppgaveløsningen i kommunene”.

Danmark gjennomførte for en stund tilbake siden en stor kommunereform hvor målet var at alle kommuner skulle ha minst 20 000 innbyggere. Dette ble begrunnet med at “dette er nødvendig for å sikre et likeverdig tjenestetilbud og service i hele landet” (Ekspertutvalget, 2014, s. 17). Det har blitt gjort mange studier om kommunereformen i Danmark, både om effektene av reformen og gjennomførelsen av denne. Dette er særlig relevant da ekspertutvalget brukte erfaringene fra Danmarks reform som bakgrunn for deres arbeid i forbindelse med Norges kommunereform. Ekspertutvalgets (2014, s. 131) oppfatning var med bakgrunn i disse erfaringene at “en kommunestruktur med en minstestørrelse på 15 000-20 000 innbyggere vil gi kommuner som kan løse dagens oppgaver på en god måte for sine innbyggere”. Monkerud og Sørensen (2010, s. 269) sin undersøkelse peker også på at dette er et godt utgangspunkt, da deres funn var at befolkningen i kommuner med færre enn 30 000 innbyggere var mer fornøyde med de kommunale tjenestene enn befolkningen i kommuner med flere enn 30 000 innbyggere. De fant derimot også tegn til at det er små forskjeller mellom tilfredsheten i små og store kommuner. Ekspertutvalget (2014, s. 47) fant også ut at innbyggere

i små kommuner (færre enn 20 000 innbyggere) er mer fornøyde med tjenestene knyttet til helse- og omsorg enn innbyggere i større kommuner. Innbyggere i større kommuner er derimot ifølge utvalget mer fornøyde med kultur- og kollektivtilbudet enn innbyggere i små kommuner er, noe som tyder på at fornøydhets med det kommunale tjenestetilbudet kan komme fra flere kilder.

Ekspertutvalget (2014, s. 17) peker også på at «et slikt befolkningsgrunnlag antas å ville ivareta brukernes behov og rettigheter ved å gi kommunene økonomiske, funksjonelle og personellmessige ressurser til å møte behovene». Å ha en minstestørrelse på 15 000 til 20 000 innbyggere per kommune vil ifølge ekspertutvalget (2014, s. 70) sørge for at alle kommunene har mulighet til å utvikle kvaliteten på de kommunale tjenestene, selv om de muligens også har muligheten til å drive effektive og gode tjenester med et lavere befolkningstall.

Videre forklarer de også på at et slikt befolkningsgrunnlag vil føre til at kommunene har bedre mulighet til å opprettholde og videreutvikle kapasiteten som trengs «for å kunne tilby variasjon i tjenestetilbudet» (ekspertutvalget, 2014, s. 70). At innbyggere har valgmuligheter når det gjelder tjenestetilbudet, har også innflytelse på innbyggernes opplevelser av hvor gode kommunens tjenester er. Det er kanskje åpenbart at innbyggere i større kommuner opplever at de har flere valgmuligheter enn innbyggere i mindre kommuner. Ekspertutvalget (2014, s. 70) mener at det å ha flere valgmuligheter når det gjelder kommunens tjenestetilbud kan spille en stor rolle når det gjelder innbyggernes opplevde kvalitet, og at de større kommunene har bedre muligheter til å tilby innbyggerne sine flere valgmuligheter.

I Norge er det kommunene som har ansvaret for mange av de viktige velferdstjenestene, som også er svært viktig for Norge som velferdsstat. Over årene har staten økt detaljstyringen av kommunene på grunn av «en usikkerhet for at kommunene ikke er i stand til å sikre [...] likeverd i det omfattende tjenestetilbudet de i dag er gitt ansvaret for å ivareta», noe som fører til at kommunen mister en stor del av valgfriheten og muligheten til å tilpasse utformingen og utførelsen av de kommunale tjenestene til kommunens innbyggere. (Ekspertutvalget, 2014, s. 26). Difi publiserte også en rapport i 2010 om statlig styring, hvor det kom frem at statens behov for detaljstyring av de kommunale tjenestene vil fortsette å øke i de kommende årene på grunn av krav til større likhet mellom tjenestetilbudene mellom ulike kommuner (Ekspertutvalget, 2014, s. 26).

Ekspertutvalget (2014, ss. 48-50) peker også på at tilfredsheten med kommunale tjenester er høyere i kommuner med lavere innbyggertall, men også at alder, utdanning, kommunens frie

inntekter per innbygger, størrelse på fagmiljøer i kommunene er viktige faktorer når det gjelder innbyggeres fornøydhet med de kommunale tjenestene i kommunen. Når det gjelder frie inntekter peker ekspertutvalget (2014, s. 69) derimot på at man med et mindre budsjett kan ende opp med å være mindre solide økonomisk sett, noe som kan gjøre det vanskelig å kunne tilby den samme kvaliteten på tjenestene som store kommuner med solid økonomi kan tilby sine innbyggere.

Det er derimot også innvendinger mot det som kom frem av ekspertutvalgets rapport og vurderinger. En av disse innvendingene handler om at det oppleves en mangel på fokus på forskjellene mellom de små kommunene, og at det er forskjeller mellom dem når det gjelder hva som er bra og hvilke utfordringer de har. En annen innvending handler om at hvis man ser fordeler med små kommuner som ikke er knyttet til kommunestørrelsen i seg selv (som for eksempel høyere alder og lavere utdanningsnivå), bør man kunne si det samme om at fordeler med store kommuner muligens kan være knyttet til slike faktorer heller enn at fordelene direkte er knyttet til kommunestørrelsen (Myrvold, Bukve, Sørensen & Baldersheim, 2014, ss. 36-38).

En annen faktor som ikke ble fremhevet noe særlig i ekspertutvalgets rapport handler om hvordan man evaluerer tjenester. En viktig ting å ta hensyn til når det gjelder dette er at det er en stor andel av yrkesaktive i Norge som jobber i de kommunale tjenestene, og det er dermed slik at man i små kommuner ofte kjenner de som jobber med tjenestene man skal evaluere. Dette fører til at når man evaluerer de kommunale tjenestene i små kommuner i bunn og grunn evaluerer familie, venner og andre kjente. Til slutt pekes det også på at det ikke bør skyves under teppet at innbyggere ifølge studier faktisk er mer fornøyde med kommunale tjenester i mindre kommuner enn i de større kommunene. Det er dermed ingenting i følge flere som tilsier at det er en misfornøydhet med kommunale tjenester som bør være en døråpner for kommunesammenslåing (Myrvold et al, 2014, ss. 36-38).

Økt avstand til tjenester er også noe som kan føre til lavere fornøydhet med de kommunale tjenestene for innbyggerne i kommunene. Å ha de kommunale tjenestene nært og lett tilgjengelig for seg kan ofte være en stor del av det innbyggerne opplever som kvaliteten på de kommunale tjenestene. Dette er noe man fort møter på i forbindelse med kommunesammenslåing, da fagmiljøene ofte blir slått sammen for å kunne gjøre tjenestetilbudet bedre for kommunens innbyggere. På den andre siden er det flere sammenslåtte kommuner som har valgt å ikke sentralisere de kommunale tjenestene for å unngå dette. Dette fører derimot ofte til at de ikke oppnår målene sine om en effektivisering av tjenestetilbudet,

fordi de ikke får utnyttet stordriftsfordelene som følger med sentraliseringen av de kommunale tjenestene (Brandtzæg, 2009, ss. 15-17).

De største fordelene med den økonomiske siden av kommunesammenslåing er ifølge Brandtzæg (2009, ss. 17-18) at de kommunene som går fra flere små kommuner til en større kommune får muligheten til å spare penger og dermed muligheten til å bruke de ressursene på de kommunale tjenestene. Dette gjør det både mulig og enklere å gjøre de kommunale tjenestene bedre for innbyggerne sine, og er en klar fordel de mindre kommunene går glipp av. Brandtzæg (2009, s. 18) fant derimot i sin undersøkelse at «helhetsinntrykket er [...] at kommunesammenslutningene ikke har medført store endringer i folks opplevelse av tjenestetilbudet».

2.1.2. Kommunen som tjenesteyter

Det finnes altså flere tegn på at det kan stemme at større kommuner har en bedre mulighet til å tilby innbyggerne sine bedre tjenester. På den andre siden finnes det studier som viser at små kommuner, i fravær av de fordelene store kommuner har som kan bidra til at tjenestene blir bedre, har andre fordeler som fører til at de har en enda bedre mulighet til å tilby innbyggerne sine bedre tjenester enn større kommuner. Dette er bakgrunnen til at noen mener at kommunesammenslåing kan føre til at fornøydheten med offentlige tjenester går ned. Monkerud og Sørensen (2010, s. 269) peker på at tidligere studier viser at det var “få betydelige forskjeller mellom tilfredshetsnivået i små og store danske kommuner - tilfredsheten med ulike tjenester er kun svakt til moderat lavere i de største kommunene”. Monkerud og Sørensen viser til flere undersøkelser som viser det samme, altså at tilfredsheten med offentlige tjenester blir lavere jo større kommunene er. Motstandere av kommunereformen mener også at “småkommunene bidrar til nærhet mellom innbyggere, lokalpolitikere og velferdstjenester” (Christensen, 2020, s. 14). Dette kan også bidra til å belyse funnene i denne oppgaven når empirien skal analyseres.

Monkerud og Sørensen (2010, s. 265) påstår at “folk er mer tilfredse med de kommunale tjenestene i kommuner med lavt folketall enn i folkerike kommuner”. Det kan være vanskelig å bekrefte eller avkrefte en slik generell påstand da norske kommuner uavhengig av størrelse er svært forskjellige fra hverandre, men de tilbyr flere forklaringer for hvorfor de mener dette er sannheten om norske kommuner. Den første forklaringen handler om befolkningens homogenitet. I små kommuner i Norge er mer homogene enn befolkningen i store kommuner, noe som fører til at det er flere politikere og offentlig ansatte som representerer befolkningen

på en bedre måte enn i store og mindre heterogene kommuner. Dette innebærer også at befolkningen er mer homogen politisk sett i små kommuner, og det er lettere for dem å komme frem til en løsning befolkningen er fornøyde med, samtidig som de folkevalgte i små kommuner også som regel representerer befolkningen politisk sett på en måte som gir befolkningen en følelse om at de folkevalgte har samme prioriteringer som seg selv. I tillegg er det slik at når man flytter, flytter man ofte til kommuner som oppfyller de kravene og ønskene man har til sitt fremtidige bosted og hjemkommune (Monkerud & Sørensen, 2010, s. 266). Dette kan være en fordel for mindre kommuner som har muligheten til å spesialisere seg og tilpasse seg innbyggerne sine på en annen måte enn større kommuner.

En annen mulig forklaring kan ha sammenheng med befolkningssammensetningen i små kommuner sett i kontrast med befolkningssammensetningen i store kommuner. Små kommuner har flere innbyggere med høyere alder og lavere utdanning enn store kommuner. Dette er et viktig poeng da forskning viser at «tilfredshet med tjenestetilbud øker med alder og avtar med utdanning, trolig fordi eldre folk med lav utdanning har lavere forventninger til tjenestetilbudet» (Monkerud & Sørensen, 2010, ss. 265-266).

En tredje mulig forklaring omhandler kommunenes økonomi. Monkerud og Sørensen (2010, s. 265) påpeker at kommuner med lavere folketall har høyere inntekter enn kommunene med høyere folketall på grunn av de statlige overføringene. Videre peker de på at de små kommunene har høyere frie inntekter per innbygger enn de store kommunene, selv «når det tas hensyn til ulik befolkningsstruktur, bosettingsmønster og stordriftsfordeler knyttet til å produsere tjenester i en folkerik kommune (Monkerud & Sørensen, 2010, s. 266). Ekspertutvalget (2014, s. 40) påpeker også at «siden det er så store forskjeller i kommunenes eget inntektsgrunnlag, er det en relativt høy grad av utjevning mellom kommunene i Norge».

To typer effektivitet bidrar til den tilfredsheten innbyggere i både små og store kommuner opplever: prioriteringseffektivitet og kostnadseffektivitet (Monkerud & Sørensen, 2010, s. 267). Prioriteringseffektivitet handler ifølge ekspertutvalget (2014, s. 39) om at kommunene tilpasser «tjenestetilbudet til befolkningens behov», og påstår at kommunene kan oppnå en gevinst gjennom at fornøydhetsgraden med de kommunale tjenestene kan øke ved hjelp av å ha kommunens befolknings behov i fokus. Dette er noe som er lettere å oppnå i kommuner med lavere befolkningstall, noe som fører til at befolkningens prioriteringer oftere samsvarer med politikernes prioriteringer (Monkerud & Sørensen, 2010, s. 267). Prioriteringseffektivitet blir også fremmet av at kommunene har frihet til å bruke inntektene sine på den måten de selv ser

på som best. Kostnadseffektivitet på den andre siden handler om at tingene kommunen gjør blir gjort på riktig måte, heller enn at det er de riktige tingene som blir gjort. Ekspertutvalget (2014, s. 39) forklarer hva kostnadseffektivitet er ved å si at «kommunene produserer en tjeneste med gitt kvalitet til lavest mulig kostnad», i tillegg til at kommunene kan «beholde gevinster av at tjenestene drives mer effektivt». Fordelene man oppnår gjennom kostnadseffektivitet handler om at man oppnår stordriftsfordeler og høy tjenesteproduksjon (Monkerud & Sørensen, 2010, ss. 267-268). Man kan altså si at prioriteringseffektivitet er viktig for fornøydheden med kommunale tjenester i små kommuner, mens kostnadseffektiviteten er viktig for fornøydheden med kommunale tjenester i store kommuner.

Monkerud og Sørensen (2010, s. 269) påpeker at man i norske kommuner ser tegn til at tilfredsheten med de fleste kommunale tjenestene synker med økende kommunestørrelse. Likevel sier de (2010, s. 285) at “de aller fleste sammenslåingsprosjekter gir gevinster i form av økt tilfredshet med det generelle tjenestetilbudet i kommunen».

Brandtzæg (2019, ss. 11-12) påpeker at forskjellene mellom norske kommuner har økt fordi de mindre kommunene ikke har klart å henge med når det gjelder befolkningsveksten som har ført til at mindre kommuner har blitt enda mindre og større kommuner har blitt enda større. Dette har gjort det svært vanskelig å opprettholde et likt og godt tjenestetilbud i alle norske kommuner, slik generalistkommuneprinsippet tilsier at vi bør sikte etter.

Som nevnt tidligere ønsker regjeringen gjennom kommunereformen å oppnå “større kommuner med bedre kapasitet og kompetanse [som] vil legge til rette for gode og likeverdige tjenester over hele landet” (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014, s. 29). Hvilken rolle kommunene spiller i tjenestesammenheng, og hvorfor det er så viktig at kommunene gjør en best mulig jobb innen dette området er viktig å tenke gjennom når man skal undersøke hvorvidt kommunereformen har innvirkning på innbyggernes opplevelser av kommunale tjenester, da dette vil ha lite å si dersom man ikke legger noe vekt på kommunens rolle som tjenesteyter.

Det kan være vanskelig å si om det faktisk finnes forskjeller mellom innbyggers tilfredshet med kommunale tjenester, og det er enda vanskeligere å si om disse forskjellene bare er tilfeldige, eller om disse forskjellene på tvers av kommunegrensene er på grunn av kommunenes størrelser. Christensen (2020, s.15) peker på at disse forskjellene både kan komme fra direkte og indirekte størrelseseffekter hvor de indirekte størrelseseffektene peker på alle de tingene som har med “tilgjengelighet, utforming og styring av velferdstjenestene”. Det er lett å tenke seg til at en kommune med færre innbyggere hvor man alle er tett på hverandre har mer

tilgjengelige tjenester som er utformet på en måte som passer innbyggerne, da det kan tenkes at det er lettere å tilrettelegge tjenestene til innbyggerne sine i mindre kommuner. Likevel er det også slik at mindre kommuner rett og slett ikke har mulighet til å tilby alle de tjenestene som de store kommunene har muligheten til å tilby, og at man dermed får store avstander til for eksempel legevakten kan gjøre at innbyggerne i mindre kommuner er mindre tilfredse i slike tilfeller fordi man er nødt til å samarbeide med andre kommuner for å kunne tilby disse. Større kommuner har også mulighet til å utnytte et større utvalg av kompetanse og arbeidskraft enn mindre kommuner har.

2.2. Tvang og fornøydhhet

Harzing & Hofstede (1996, s. 310) definerer motstand til endring som alle de tingene som bidrar til å opprettholde den situasjonen man er i i dag. De deler motstand til endring inn i flere ulike kategorier som inneholder flere faktorer hver. Disse kategoriene er abstrakte faktorer, konkrete faktorer og faktorer som omhandler motstand til endring på gruppenivå.

Harzing og Hofstede (1996, ss. 310-311) peker først på fire abstrakte faktorer som de kaller *homeostasis* (homeostase), *action generators* (handlingsgeneratorer), *cause maps* (årsakskart) og *anxiety and uncertainty* (angst og usikkerhet). Disse abstrakte og relativt generelle faktorene handler om de ulike årsakene til at endring fører til ukomfortabilitet, og hvorfor man ofte vil holde seg til det man er kjent og komfortabel med istedenfor å gjøre noe nytt og tilsynelatende bedre som man er ukomfortabel med.

Homeostase refererer til at endring har en fysisk og psykisk kostnad, hvor hver eneste endring vi som mennesker går gjennom krever en reaksjon både fra kroppen og hjernen vår. Selv om endring er uunngåelig og nødvendig er det bare et visst nivå av endring vi klarer å takle. Mennesker ønsker å være komfortable, og når man har oppnådd denne komforten med situasjonen sin gjør man det man kan for å opprettholde denne komforten. Noen endringer er for ukomfortable å måtte gjennomgå for noen, og det vil i slike tilfeller være naturlig å unngå eller utøve motstand mot en slik endring.

Action generators, eller handlingsgeneratorer, handler om det at vi i forbindelse med endring er nødt til å ta stilling til hvilke rutiner og vi har, og hvordan disse muligens kommer til å bli forandret etter endringen er gjennomført. Når vi blir komfortable og fornøyde med vanene og rutinene våre forsøker vi å opprettholde disse, og en endring setter en stopper for dette, samtidig som de nye rutinene og vanene vi får etter endringen muligens ikke er like gode som de man

opprinnelig hadde. Handlingsgeneratorer er de tingene man gjør mer eller mindre automatisk uten å tenke seg om på grunn av vaner og rutiner, og en endring kan tvinge oss til å måtte finne nye handlingsmønstre, vaner, rutiner og handlingsgeneratorer. Denne prosessen kan for mange være vanskelig, ubehagelig og ønskelig å unngå hvis mulig (Harzing & Hofstede, 1996, s. 310).

Cause maps, eller årsakskart, handler om hvorfor vi gjør de tingene vi gjør, og bidrar til å forklare hvordan og hvorfor vi samhandler med miljøet rundt oss på den måten vi gjør. Når en endring blir iverksatt eller gjennomført er vi nødt til å endre årsakskartet vårt, enten helt eller i en viss grad. For noen vil dette innebære å ignorere endringen fordi man ikke oppfatter at den eksisterer, mens det for andre vil innebære å bare inkludere og ta stilling til de delene av endringen som passer inn i det allerede eksisterende årsakskartet, enten for enkelhetens eller komfortens skyld. Måten vi oppfatter ting på kan føre til at man ikke får med seg viktige deler ved endringen (enten fordi man velger å ignorere dem eller fordi man automatisk siler bort informasjonen fordi det ikke passer inn i årsakskartene våre), eller at man på grunn av måten vi oppfatter ting på tror at dagens situasjon er bedre enn en eventuell situasjon etter endring, uavhengig av om endringen faktisk vil være bedre eller ikke (Harzing & Hofstede, 1996, s. 310).

Anxiety and uncertainty, eller angst og usikkerhet, som en faktor i forbindelse med motstand til endring handler om at vi utøver motstand til endring når vi er usikre på den endringen som skal gjennomføres. I forbindelse med kommunesammenslåinger vil en slik usikkerhet ofte oppstå når man ikke har tillit til både de som bestemmer at sammenslåingen skal gjennomføres og de som skal implementere endringene som følger med sammenslåingen. Så og si alle typer endringer fører til en viss grad av angst og usikkerhet, da man blir tatt ut av komfortsonen, i tillegg til at man ofte ikke får nok informasjon til å føle seg trygg på at endringen er fordelaktig. Det er for mange tryggere å ha et dårligere alternativ man er komfortabel med enn å ha det best mulige alternativet som man ikke er komfortabel med, og man motsetter seg derfor endringen som vil føre til at man mister denne komfortabiliteten (Harzing & Hofstede, 1996, s. 311).

Videre peker Harzing og Hofstede (1996, s. 311) på tre faktorer som er mer konkrete enn de fire faktorene jeg allerede har presentert. Disse tre faktorene handler om usikkerhet rundt kompetanse, makt og status og tap av ansikt. Det disse faktorene har til felles er at de alle tre handler om at man motsetter seg endring på grunn av usikkerhet rundt hvordan den nye situasjonen vil være, og om den vil være verre for seg selv på noen som helst måte.

Den første faktoren, usikkerhet rundt kompetanse, handler om at man utøver motstand til endring når man føler eller er redd for at man ikke har den kompetansen eller at man ikke har muligheten til å oppnå den kompetansen som kreves for å håndtere den nye situasjonen man vil være i etter en endring. Den neste faktoren, usikkerhet rundt makt og status, handler om at man motsetter seg endring hvor man føler at det er sannsynlig at man mister den makten eller statusen man har oppnådd i den opprinnelige situasjonen man er i før endringen. Det vil være svært sannsynlig at man motsetter seg en endring som vil ta bort noe som har stor verdi for seg selv, som for eksempel makt og status i lokalsamfunnet. Den tredje og siste konkrete faktoren, tap av ansikt, handler om at man føler at en endring betyr at den opprinnelige situasjonen var dårlig eller ikke fungerende, og man kan dermed føle på at det er noe galt med de vanene, rutinene og fornøydhetsnivået man har oppnådd med den opprinnelige situasjonen. For stolthets skyld vil man derfor motsette seg en slik endring, muligens for å "bevise" for seg selv og de som har initiert endringen at det ikke er noe galt med den opprinnelige situasjonen (Harzing & Hofstede, 1996, s. 311).

Den siste kategorien handler om motstand til endring på gruppenivå. Her er det to viktige faktorer som spiller en stor rolle, nemlig normene innad i gruppen og at endringen kommer utenfra fra noe eller noen som man ikke har tillit til. En motstand til endring basert på normer innad i en gruppe man tilhører handler om at normene som er delt av et kollektiv ikke lett kan endres, i tillegg til at dersom man ikke følger normene kan man bli ekskludert fra gruppen. En endring som ikke er kompatibel med gruppens normer kan også føre til at gruppen som et kollektiv motsetter seg endringen. En motstand til endring basert på at endringen kommer utenfra oppstår i situasjoner når man føler en sterk tilhørighet til gruppen man tilhører, slik at man er usikre på de utenfor gruppen. Tilhørigheten man føler til gruppen, normene man har å forholde seg til og hvordan situasjonen innad i gruppen er, vil også ofte føre til at man tenker at den foreslåtte endringen ikke vil passe inn med disse faktorene, og at den derfor bør unngås (Harzinger & Hofstede, 1996, ss. 311-312).

Distriktssenteret (2014, ss. 5-7) gjennomførte en undersøkelse hvor de undersøkte hvordan kommunesammenslåinger hadde blitt gjennomført, og hvorfor noen utredede kommunesammenslåinger ikke endte opp med å bli gjennomført til slutt. De fant noen viktige aspekter som førte til vellykkede sammenslåingsprosesser. De fant at det var viktig med klar informasjon og diskusjon om hvordan den nye kommunen skal være når det gjelder kommunesentrum og kommuneadministrasjon, i tillegg til at en sammenslåing ikke bør føre til at de kommunale ansatte mister jobben i kommuneadministrasjonen. Det er derfor viktig å gi

god informasjon, men også at informasjonen er balansert, at innbyggerne føler at informasjonen faktisk er nyttig og at de får nok informasjon om de tingene innbyggerne føler er viktig å få informasjon om. Å inkludere innbyggerne i kommunesammenslåingsprosessene vil være en stor fordel dersom man ønsker at sammenslåingsprosessen skal bli vellykket og øke mulighetene sine for å oppnå kommunens mål med kommunesammenslåingen. De fant også at gode tidligere interkommunale samarbeid mellom kommunene som nå er sammenslått førte til gode sammenslåingsprosesser.

Kommunesammenslåingsprosesser kan føre til en frykt blant innbyggere som handler om at de kommer til å miste tilhørigheten de føler til medinnbyggerne sine og kommunen sin, i tillegg til at de kan føre til en frykt for at man kommer til å miste det tjenestetilbudet man er så fornøyd og komfortabel med. I noen tilfeller vil det også oppstå en frykt for å miste tilhørighet dersom kommunale tjenester blir lagt ned eller flyttet, særlig hvis disse tjenestene er et samlingspunkt hvor man møter de man føler denne felles tilhørigheten og identiteten med.

Frisvoll og Almås (2004, s. i) forklarer at identitet også spiller en stor rolle i prosesser hvor kommuner slås sammen. De utførte en studie hvor de fant at identitet både kan spille en rolle for at selve ideen om å gå inn i en kommunesammenslåingsprosess med andre kommuner man føler man deler denne identiteten med kommer frem i befolkningen, men også at en mangel på en samlet identitetsfølelse også kan føre til at kommunesammenslåingsprosessen og resultatene av denne ikke er ideelle.

I små kommuner kan innbyggerne føle på at de kommunale tjenestene er noe av «det eneste innbyggerne føler er 'deres' etter mange år med sentralisering» (Frisvoll & Almås, 2004, ss. i-ii). At innbyggerne føler at også dette muligens skal tas bort fra dem til fordel for en større og sterkere kommune kan ses på som det tvert motsatte av en fordel for innbyggerne.

Frisvoll og Almås (s. ii) peker på flere ting som må tas hensyn til når det gjelder innbyggernes identitetsfølelse. Hvis, og når, to eller flere kommuner skal slås sammen er det viktig at innbyggerne i alle de involverte kommunene føler at de har noe til felles og at de på noen måter hører sammen. Dette er derimot noe som kan jobbes med, blant annet gjennom interkommunale samarbeid og pendling, og klargjøres før selve sammenslåingen gjennomføres, men det er viktig å jobbe med det slik at den felles identitetsfølelsen er til stede når kommunene slås sammen. Frisvoll og Almås (2004, s. ii) mener at denne interkommunale identiteten er «fundamentet alle vellykkede kommunesammenslåinger hviler på».

Med alle disse tidligere funnene innen temaet blir det interessant å undersøke hvordan disse holder seg når man ser på effekten av kommunereformen i 2020 på innbyggernes fornøydhet med kommunale tjenester. Er det slik at kommunereformen førte til større kommuner som kan tilby tjenester innbyggerne er mer fornøyde med enn tjenestetilbudet de små kommunene de bodde i før kommunereformen kunne tilby?

3. Metode

3.1. Undersøkellesdesign

For dette forskningsprosjektet ville det vært mest lønnsomt å bruke en variabelsentrert strategi for datakonstruksjonen, men da dataene for denne oppgaven blir samlet inn av noen andre er ikke datakonstruksjonen det jeg trenger å fokusere mest på. Variabelsentrerte strategier for prosjekter fokuserer som navnet tilsier på variablene, hvor man bygger studien på kvantitative data som ofte er samlet inn fra et stort antall enheter, slik DFØ har gjort med innbyggerundersøkelsen (Bukve, 2021, s. 107).

Ved bruk av kvantitativ metode og variabelsentrerte design er det viktig at man operasjonaliserer variablene på en god måte, slik at man har best mulig muligheter til å sammenligne og måle variasjonene som kommer frem ved hjelp av analysen. Målet er jo som nevnt tidligere å undersøke hvorvidt Regjeringen har rett i at kommunereformen, fører til større kommuner som kan levere bedre offentlige tjenester enn mindre kommuner. DFØs innbyggerundersøkelse spør deltakerne spesifikt om deres opplevelse av offentlige tjenester, hvordan de opplever det å bo i kommunen sin, i tillegg til at undersøkelsen blir gjort annethvert år som gir oss muligheten til å legge undersøkelsen opp som en tidsserie, hvor man kan undersøke hvordan svarene har endret seg over tid. Dette er svært relevant for denne studien da man får muligheten til å klart se utviklingen over årene, og dermed også en eventuell effekt kommunesammenslåing har hatt på innbyggernes opplevelser av de kommunale tjenestene.

Undersøkelsen vil gjennomføres som et naturlig eksperiment. Bukve (2021, ss. 121-122) forklarer at naturlige eksperiment omhandler “ikke-eksperimentelle situasjonar som liknar på eksperiment”. Bukve forklarer videre at slike naturlige eksperimenter ofte omhandler situasjoner hvor man ønsker å sammenligne enheter som har gjennomført noe (f.eks. et tiltak, reform, behandling) med enheter som ikke har gjennomført dette, eller situasjoner hvor man gjør en måling før og etter et tiltak og sammenligner med noen som ikke har blitt påvirket av tiltaket. Det vil være svært interessant å sammenligne tilfredsheten med kommunale tjenester før og etter kommunesammenslåinger på denne måten, for å se hvilken effekt selve kommunesammenslåingen har på tilfredsheten. Man bruker slike design for å koble sammen formålet med undersøkelsen, temaet og problemstillingen sammen med data, teori og metode.

3.2. Operasjonalisering av variabler

Jeg kommer i denne undersøkelsen til å bruke sekundærdata fra DFØs innbyggerundersøkelse. DFØ (2021a) presiserer at “Norsk Gallup har på oppdrag fra DFØ ansvar for å sende ut undersøkelsen og ta imot svarene”. Både DFØ, som direktorat, og Norsk Gallup er seriøse, pålitelige aktører som fører til at man kan stole på at dataene er samlet inn på riktig og best mulig måte. DFØs innbyggerundersøkelse sørger for at man kan gjøre en analyse av et stort datasett med mange enheter hvor utvalget er representativt for befolkningen, noe som er høyst nødvendig når vi ønsker å sammenligne fornøydhetsnivået med offentlige tjenester i kommuner som har og som ikke har gjennomgått kommunesammenslåing.

DFØ (2021a) beskriver innbyggerundersøkelsen som “en av de største undersøkelsene av forvaltningen i Norge. Den gir et bilde av innbyggernes vurdering av offentlige tjenester og om tilliten til politikere og forvaltningen”. Med dette får man en stor mengde data om hvordan innbyggere selv opplever tilværelsen sin, og i denne oppgavens sammenheng hvordan de opplever hvordan de offentlige tjenestene er for dem. DFØ (2021a) forklarer at «innbyggerundersøkelsen blir gjennomført annethvert år, og dette er den sjette gangen undersøkelsen gjennomføres”.

DFØ publiserer bare filene uten persondata som alder, kjønn, kommune og fylke, altså uten viktig informasjon som jeg trenger for å gjennomføre analysene mine. Derfor måtte jeg søke om tilgang til de fulle forskerfilene med all denne informasjonen inkludert fra NSD. Der fikk jeg tilgang til en forskerfil med data fra 2010-2019 og en forskerfil med data fra 2021.

I forbindelse med dette temaet er det flere forskningsspørsmål som må bli besvart for å kunne komme frem til et svar på problemsstillingen. I undersøkelsen kommer jeg til å bruke kvantitativ metode for å finne svar på problemstillingen. Kvantitativ metode gjør det mulig å analysere store mengder data, i tillegg til at resultatene av analysen, i motsetning til resultater av kvalitativ analyse, kan bli sett på som tilnærmede fasitsvar da dataene i grunn snakker for seg selv (Bhattacharjee, 2012, s. 113). En ulempe med kvantitativ analyse er derimot at det kan være vanskelig å gå i dybden og finne bakgrunnen for svarene blant annet fordi man ikke har muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål. Det er derimot mulig å sammenligne svarene fra de innbyggerne i kommunene som har gjennomgått kommunesammenslåing og svarene fra de innbyggerne som ikke har gjennomgått kommunesammenslåing, for å se om det er slik at tilfredsheten med de offentlige tjenestene er høyere i større kommuner.

DFØs innbyggerundersøkelse har et spørreskjema om hvordan det er å bo i Norge og ett om hvordan det er å bo i kommunen man bor i. For min undersøkelse er det naturlig å sette fokus på spørreskjemaet om hvordan det er å bo i kommunen man bor i. Spørreskjemaene er også delt inn i flere undertemaer, som blant annet tillit, kultur og idrett, samferdsel og arbeid og utdanning.

Tabell 1 Spørsmålstekster i spørreundersøkelsene om å bo i kommunen fra 2017, 2019 og 2021

2017		2019		2021	
Spørsmålstekst	Måleskala	Spørsmålstekst	Måleskala	Spørsmålstekst	Måleskala
Hvor lett eller vanskelig mener du det følgende er i din kommune?	-3 (svært vanskelig) til +3 (svært lett) og vet ikke	Hvor lett eller vanskelig mener du det følgende er i din kommune?	-3 (svært vanskelig) til +3 (svært lett) og vet ikke	Hvor lett eller vanskelig mener du det følgende er i kommunen din?	0 (svært vanskelig) til 10 (svært lett) og vet ikke/har ingen mening
<i>Få informasjon fra de ansatte i kommunen</i>		<i>Få informasjon fra de ansatte i kommunen</i>		<i>Få informasjon fra de ansatte i kommunen</i>	
<i>Forstå skriftlig informasjon fra de ansatte i kommunen</i>		<i>Forstå skriftlig informasjon fra de ansatte i kommunen</i>		<i>Forstå skriftlig informasjon fra kommunen</i>	
<i>Finne nyttig informasjon på kommunens nettside</i>		<i>Finne nyttig informasjon på kommunens nettside</i>		<i>Finne nyttig informasjon på kommunens nettside</i>	
<i>Bruke kommunens nettbaserte tjenester</i>		<i>Bruke kommunens nettbaserte tjenester</i>		<i>Bruke kommunens nettbaserte tjenester</i>	
<i>Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut (søknadsskjemaer o.l.)</i>		<i>Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut (søknadsskjemaer o.l.)</i>		<i>Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut (søknadsskjemaer o.l.)</i>	
Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med din kommune som et sted å bo og leve?	-3 (svært misfornøyd) til +3 (svært fornøyd) og vet ikke	Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med din kommune som et sted å bo og leve?	-3 (svært misfornøyd) til +3 (svært fornøyd) og vet ikke	Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kommunen din som et sted å bo og leve?	0 (svært misfornøyd) til 10 (svært fornøyd) og vet ikke/har ingen mening
Hvor gode eller dårlige mener du de følgende tjenestene er?	-3 (svært dårlig) til +3 (svært god) og vet ikke/har ingen mening	Hvor gode eller dårlige mener du de følgende tjenestene er?	-3 (svært dårlig) til +3 (svært god) og vet ikke/har ingen mening	Er tjenesten benyttet siste 12 måneder og hvor god eller dårlig syns du den er?	Ja/Nei + 0 (svært dårlig) til 10 (svært god) og vet ikke/har ingen mening
<i>Barnehage</i>		<i>Barnehage</i>		<i>Barnehage</i>	
<i>Grunnskole</i>		<i>Grunnskole</i>		<i>Grunnskole</i>	
<i>Fastlege</i>		<i>Fastlege</i>		<i>Fastlege</i>	
<i>Legevakt</i>		<i>Legevakt</i>		<i>Legevakt</i>	
<i>Sykehjem</i>		<i>Sykehjem</i>		<i>Sykehjem</i>	
<i>Helsestasjon</i>		<i>Helsestasjon</i>		<i>Helsestasjon</i>	
		<i>Helse- og omsorgstjenester i hjemmet (hjemmesykepleie og hjemmehjelp)</i>		<i>Helse- og omsorgstjenester i hjemmet (hjemmesykepleie og hjemmehjelp)</i>	
<i>Plan- og bygningskontoret</i>		<i>Plan- og bygningskontoret</i>		<i>Plan- og bygningskontoret</i>	
<i>Brannvesen</i>		<i>Brannvesen</i>		<i>Brannvesen</i>	
<i>Kollektivtransporten i kommunen</i>		<i>Kollektivtransporten i kommunen</i>		<i>Kommunens kollektivtransport</i>	
<i>Folkebibliotek</i>		<i>Folkebibliotek</i>		<i>Folkebibliotek</i>	
				<i>Videregående opplæring/skoler</i>	
Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kvaliteten på de kommunale tjenestene?	-3 (svært misfornøyd) til +3 (svært fornøyd) og vet ikke	Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kvaliteten på de kommunale tjenestene?	-3 (svært misfornøyd) til +3 (svært fornøyd) og vet ikke	Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kvaliteten på de kommunale tjenestene?	0 (svært misfornøyd) til 10 (svært fornøyd) og vet ikke/har ingen mening

Ved å se på spørreskjemaene fra 2017, 2019 og 2021 er det fire hovedspørsmål som skiller seg ut som relevante for min oppgave. Disse handler om hvor lett eller vanskelig

undersøkelsesdeltakerne synes det er å få og forholde seg til informasjon fra kommunen, hvor fornøyde de er med kommunen sin som sted å bo og leve, hvor gode eller dårlige de mener kommunale tjenester er og hvor fornøyd eller misfornøyd de er med kvaliteten på de kommunale tjenestene.

Da jeg skulle finne de spørsmålene som var mest relevante for den undersøkelsen jeg ville gjennomføre, var det viktig å tenke gjennom hvilke typer ting man legger mer merke til når man gjennomgår en kommunesammenslåing og da jeg ønsker å spesifikt se på kommunens tjenester er spørsmål om disse naturligvis også svært relevante. Et spørsmål som jeg dermed bestemte meg for å fokusere på var “hvor gode eller dårlige mener du de følgende tjenestene er?”, hvor deltakerne måtte ta stilling til hvor gode eller dårlige de synes ulike kommunale tjenester er. Jeg synes også det var viktig å inkludere spørsmålet om hvor fornøyde deltakerne i undersøkelsen er med de kommunale tjenestene alt i alt. I 2021-undersøkelsen skulle deltakerne først svare på om de hadde brukt tjenesten de siste 12 månedene, før de skulle fortelle hvor fornøyde de var med de individuelle tjenestene mellom 0 (veldig misfornøyd) og 10 (veldig fornøyd). De tidligere årene ble deltakerne bedt om de hadde brukt tjenesten det siste året, men skulle likevel fortelle hvor fornøyde de var med de individuelle tjenestene mellom -3 (veldig misfornøyd) og +3 (veldig fornøyd). De samme skalaene ble brukt for spørsmålet om hvor fornøyd eller misfornøyd deltakerne var med kvaliteten på de kommunale tjenestene alt i alt.

Noe annet som er inkludert i spørreundersøkelsen som også er noe som fort kan endre seg i forbindelse med en kommunesammenslåing er hvor lett det er å motta informasjon fra kommunen. Deltakerne i undersøkelsen ble spurt “hvor lett eller vanskelig mener du det følgende er i kommunen din?” der deltakerne skulle ta stilling til hvor lett eller vanskelig det er å få informasjon fra de ansatte i kommunen, forstå skriftlig informasjon fra kommunen, finne nyttig informasjon på kommunens nettside, bruke kommunens nettbaserte tjenester og forstå hvordan skjemaer til kommunen skal fylles ut. Deltakerne ble også spurt om hvor fornøyd eller misfornøyd de er med kommunen de bor i som et sted å bo og leve, som også er svært relevant for min undersøkelse. På alle disse spørsmålene skulle svarene i 2021 rangeres fra 0 (svært vanskelig/svært misfornøyd) til 10 (svært lett/svært fornøyd), og de tidligere årene (2017 og 2019) rangeres svarene fra -3 (svært vanskelig/svært misfornøyd) til +3 (svært lett/svært fornøyd).

En viktig variabel som hørte med datasettene som kom fra DFØ og NSD er kjønn. Kjønnsvariabelen ble i alle undersøkelsesrundene kodet som at 1 tilsvarte mann og 2 tilsvarte kvinne. DFØ (2021b, s. 8) forklarer at «fordelingen av kjønn i vårt datasett er veldig jevnt med tall SSB har om hele Norges befolkning», og utvalget er dermed representativt på dette området.

Det var også flere spørsmål i spørreundersøkelsene som ble sendt ut til deltakerne som omhandlet deres personlige livssituasjoner. Deltakerne ble blant annet spurt om hva deres høyeste fullførte utdanning er. I alle undersøkelsesrundene tilsvarte 1 grunnskole/folkeskole/realskole, 2 tilsvarte videregående opplæring (allmennfag/yrkesfag), 3 tilsvarte yrkesutdanning ved fagskole og 4 tilsvarte utdanning ved universitet/høyskole. DFØ (2021b, s. 9) forklarer at de «har en overvekt av de med høyest utdanning i vårt utvalg», og dette kan være viktig å ha i minnet når man skal analysere dataene. Videre ble deltakerne også spurt om hvor lenge de har bodd i kommunen sin. I alle undersøkelsesrundene tilsvarte 1 mindre enn 1 år, 2 tilsvarte 1-2 år, 3 tilsvarte 3-4 år, 4 tilsvarte 5-14 år og 5 tilsvarte 15 år eller mer.

3.3. Datareduksjon

Først og fremst bestemte jeg meg for å bare ta utgangspunkt i undersøkelsene fra 2017, 2019 og 2021, da disse tre årene klart skal kunne vise forskjellen mellom før, under og etter en sammenslåing, uten at studien blir for stor og uoversikkelig. 2017 vil bli sett på som førsituasjonen, før 2019 er en slags mellomsituasjon for innbyggerne da en eventuell kommunesammenslåing i 2020 ble vedtatt, og i mange kommuner svært omdiskutert, i 2019. Dette kan ha en effekt på hvordan undersøkelsesdeltakerne opplever situasjonen deres i forbindelse med de kommunale tjenestene, både i forbindelse med forberedelser før en sammenslåing, men også en eventuell usikkerhet rundt hvordan den nye situasjonen vil være. I 2021 ser man de første resultatene om deltakernes opplevelser av kommunale tjenester etter kommunesammenslåingene.

Deretter valgte jeg å sile ut de variablene som var relevante for meg inn i en minimumsversjon av datasettene, da de originale datasettene var svært store og uoversiktlige med mange spørsmål som ikke er relevante for hva jeg ønsker å undersøke. Deretter sørget jeg for at navnene for variablene var de samme i begge filer, slik at jeg kunne slå sammen datasettene, og få alt relevant fra 2010-2019 i en og samme fil sammen med det relevante fra 2021. For å kunne se på de forskjellige undersøkelsesrundene hver for seg senere, bestemte jeg meg også for å lage dummyvariabler for alle rundene, hvor året fikk verdien 1, og alle andre år fikk verdien 0.

Videre var det også viktig å lage en oversikt over hvilke spørsmål som ikke har blitt stilt i alle rundene, da det har liten hensikt å inkludere disse hvis jeg ikke har like mye data om disse spørsmålene som jeg har ved å bruke spørsmålene som faktisk har blitt stilt i alle undersøkelsesrundene. Derfor valgte jeg å ikke inkludere de kommunale tjenestene helse- og omsorgstjenester i hjemmet og videregående opplæring/skoler.

Før jeg gikk i gang med analyse var det viktig å redusere antall variabler. En måte å gjøre dette på er gjennom en faktoranalyse, hvor man ser på en varimaxrotert komponentmatrise for å se hvilke variabler som grupperer seg sammen med hverandre. Når det gjelder spørsmålene om vedlikeholdet av veier på vinterstid, hvordan de ser på kommunen som sted å bo og leve alt i alt, plan- og bygningskontoret, kollektivtransporten i kommunen og hvordan de ser på kvaliteten av de kommunale tjenestene alt i alt er det vanskelig å koble de klart til enten den ene eller den andre komponenten, og jeg valgte derfor å kutte disse variablene fra den videre analysen. For resten av variablene ser vi at de klart grupperer seg sammen i to kategorier av variabler, nemlig noen som omhandler informasjon fra kommunen og noen som omhandler kommunale tjenester.

Tabell 2 Faktoranalyse - Varimax Rotated Component Matrix for alle relevante spørsmål - totalt for 2017, 2019 og 2021

(N= 21 488)

Rotated Component Matrix		
	Component	
	1	2
Vedlikeholdet av veier på vinterstid (brøyting, strøing o.l.)	0.471	0.402
Få informasjon fra de ansatte i kommunen	0.351	0.765
Forstå skriftlig informasjon fra kommunen	0.303	0.821
Finne nyttig informasjon på kommunens nettside	0.272	0.869
Bruke kommunens nettbaserte tjenester	0.265	0.863
Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut (søknadsskjemaer o.l.)	0.269	0.823
Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med din kommune som sted å bo og leve?	0.578	0.466
Barnehage	0.697	0.265
Grunnskole	0.733	0.243
Fastlege	0.694	0.195
Legevakt	0.642	0.253
Sykehjem	0.618	0.359
Helsestasjon	0.727	0.318
Plan- og bygningskontoret	0.426	0.580
Brannvesen	0.654	0.164
Kollektivtransporten i kommunen	0.468	0.278
Folkebibliotek	0.628	0.231
Alt i alt, hvor fornøyd eller misfornøyd er du med kvaliteten på de kommunale tjenestene?	0.671	0.533

3.4. Variabel- og indekskonstruksjon

Svarskalaen ble i forbindelse med undersøkelsen i 2021 endret fra -3 til +3 i spørreskjemaene og 1-7 i SPSS til 0-10 på både spørreskjemaene og i SPSS. DFØ (2021b, s. 5) forklarer denne endringen med at det er viktig å «sikre mulighet for internasjonal sammenligning», men også at «den nye skalaen [bidrar] til et mer nyansert bilde av innbyggernes vurderinger». For å kunne sammenligne svarene mellom år er jeg avhengig av at svarene kan plottes inn i samme skala. Derfor valgte jeg å gjøre 10-punktsskalaen i 2021 og 7-punktsskalaen fra de tidligere årene om til en 100-punktsskala. Dette gjorde jeg ved at jeg multipliserte variablene fra 2021 med 10 (og med det fikk en skala på 0, 10, 20, 30 osv.). De tidligere årene ble svarene fordelt mellom 1 og 7, og det var derfor både viktig å få skalaen til å starte på 0 slik den gjorde i 2021, men det er også viktig å få den inn på en 100-punktsskala. Dette gjorde jeg gjennom denne formelen under “compute variable” i SPSS: $(\text{variabel}-1)/100/6$, og endte opp med en skala som var brukbar og sammenlignbar med 2021-skalaen. DFØ (2021b, s. 5) påpeker at de ikke kan «utelukke at endringen av svarskala påvirker resultatene og endringer over tid. Når det er sagt mener DFØ

at endringer over tid i all hovedsak er til å stole på». Ved en endring av svarskala er det lite man kan gjøre i ettertid for å sikre at resultatene blir vektet riktig når de skal sammenlignes over årene, men resultatene vil likevel være viktige for oss så lenge de omkodes til å være på samme skala når sammenligningen gjennomføres, slik jeg har gjort med disse dataene.

For alle undersøkelsesdeltakerne fikk man også i datasettet informasjon om hvor i landet de bor, gjennom fylkesnummer og kommunenummeret for kommunen de bor i. Da noen kommunesammenslåinger har blitt gjennomført etter at deltakerne deltok i undersøkelsen var det viktig å finne ut hvilket kommunenummer som gjelder for deltakerne i dag, slik at det er mulig å gjennomføre de analysene jeg ønsker å gjennomføre. Dermed måtte jeg finne ut hvilke gamle kommunenummer som samsvarte med hvilke kommunenummer i dag, da mange har blitt endret enten på grunn av regionreformen i 2020 som førte til nye kommunenummer for mange kommuner eller kommunesammenslåinger som har gjort at gamle kommunenummer utgår. Deretter måtte jeg finne ut hvilke kommuner som ble sammenslått i 2020, da det er denne runden av kommunesammenslåinger som er relevant for min undersøkelse, og lagde en variabel med denne informasjonen. Det er også viktig og relevant for min undersøkelse hvorvidt kommunesammenslåingene deltakerne eventuelt gjennomgikk var tvungen eller frivillig, og jeg måtte derfor finne ut hvilke av kommunesammenslåingene i 2020 som ble gjennomført gjennom tvang eller frivillig før jeg også lagde en variabel med denne informasjonen (Vedlegg 8.1.).

Tabell 3 Faktoranalyse - Varimax Rotated Component Matrix for benyttede spørsmål – totalt for 2017, 2019 og 2021
(N= 21 488)

Rotated Component Matrix		
	Component	
	1	2
Få informasjon fra de ansatte i kommunen	0.770	0.355
Forstå skriftlig informasjon fra kommunen	0.840	0.300
Finne nyttig informasjon på kommunens nettside	0.893	0.264
Bruke kommunens nettbaserte tjenester	0.884	0.263
Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut (søknadsskjemaer o.l.)	0.855	0.253
Barnehage	0.307	0.681
Grunnskole	0.295	0.704
Fastlege	0.124	0.616
Legevakt	0.214	0.653
Sykehjem	0.318	0.624
Helsestasjon	0.302	0.743
Brannvesen	0.165	0.701
Folkebibliotek	0.210	0.635

Deretter ønsket jeg å lage to indeksvariabler, en indeks for tjenestefornøydhet og en for informasjon fra kommunen. Av faktoranalysen av bare de benyttede spørsmålene ser vi at alle variablene klart enten faller inn i den ene eller den andre komponenten, og det er derfor disse jeg valgte å bruke når jeg skulle lage indeksvariablene mine.

I tillegg lagde jeg gjennomsnittsvariabler av disse indeksvariablene ved å summere alle de relevante variablene og dele på antall variabler, da dette kan være noe lettere å forholde seg til enn faktorscore. Informasjonsindeksen inneholder spørsmålene om hvor lett det er å få informasjon fra de ansatte i kommunen, forstå skriftlig informasjon fra kommunen, finne nyttig informasjon på kommunens nettside, bruke kommunens nettbaserte tjenester og forstå hvordan skjemaer til kommunen skal fylles ut. Tjenesteindeksen inneholder fornøydheten med de kommunale tjenestene barnehage, grunnskole, fastlege, legevakt, sykehjem, helsestasjon, brannvesen og folkebibliotek.

Tabell 4 Rekkevidde, gjennomsnitt og standardavvik for benyttede variabler – totalt for 2017, 2019 og 2021

<i>N</i> = 21 488	Rekkevidde	Gjennomsnitt	Standardavvik
Kommunesammenslåing			
Sammenslått/ikke sammenslått	0-1	0,33	0,471
Tvang	0-1	0,08	0,279
Tjenester			
Barnehage	0-100	76,776	13,5243
Grunnskole	0-100	75,924	14,8535
Fastlege	0-100	74,869	19,2332
Legevakt	0-100	64,967	20,3901
Sykehjem	0-100	61,132	17,4548
Helsestasjon	0-100	73,036	14,1369
Brannvesen	0-100	80,614	12,9872
Folkebibliotek	0-100	80,811	14,7143
Informasjon			
Få informasjon fra de ansatte i kommunen	0-100	58,111	19,4329
Forstå skriftlig informasjon fra kommunen	0-100	64,989	19,0756
Finne nyttig informasjon på kommunens nettside	0-100	63,597	18,9986
Bruke kommunens nettbaserte tjenester	0-100	63,329	18,1223
Forstå hvordan skjemaer skal fylles ut	0-100	61,488	19,0867
Personlige variabler			
Kjønn	1-2	1,4976	0,50001
Antall år bodd i kommunen	1-5	4,519	0,9403
Høyeste fullførte utdanning	1-4	2,957	1,0996
Indekser			
Tjenesteindex	0-100	73,5161	10,52478
Informasjonsindex	0-100	62,3027	15,99012

Som vi ser av gjennomsnittet av hvorvidt deltakerne bor i kommuner som har blitt sammenslått eller ikke og hvorvidt denne eventuelle sammenslåingen var tvungen eller ikke er det ca. en tredjedel av deltakerne som bor i kommuner som har blitt sammenslått, og det er en svært liten andel av undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som ble sammenslått med tvang.

Av tjenestene deltakerne ble spurt om deres opplevelser med ser vi at undersøkelsesdeltakerne i gjennomsnitt har bedre opplevelser med folkebibliotek, brannvesen, barnehage og grunnskole, og at meningene om opplevelsene av sykehjem og legevakten er lavest. Felles for de kommunale tjenestene man er mest fornøyd med er at det ligger en slags takknemlighet til grunn, som kan påvirke opplevelsene man har når man møter og skal vurdere tjenestene. Når man møter tjenestene man er minst fornøyd med, altså sykehjem og legevakt, er man ofte i en sårbar situasjon og stiller gjerne derfor høyere krav til kvaliteten på tjenesten.

Når det gjelder spørsmålene om informasjonen undersøkelsesdeltakerne får fra kommunen sin ser vi at de er mest fornøyd med det å forstå den skriftlige informasjonen fra kommunen, og minst fornøyd med det å få informasjon fra de ansatte i kommunen. Forskjellen mellom disse to aspektene ved det å få informasjon fra kommunen man bor i er at skriftlig informasjon fra

kommunen ofte er nøye gjennomtenkt og godt forberedt fra kommunens side som gjør informasjonen lettere å forstå, mens det å få informasjon fra ansatte i kommunen kan være vanskelig på grunn av feilkommunikasjon eller at de ansatte i kommunen rett og slett ikke sitter på alle svarene man som innbygger er ute etter.

Når det gjelder de personlige variablene ser vi at gjennomsnittet for kjønn er ca. 1,5, noe som vil si at det er tilnærmet like mange menn som kvinner som har svart på undersøkelsen. Gjennomsnittet for antall år bodd i kommunen tilsier at de aller fleste som har svart på undersøkelsen har bodd i kommunen sin i lang tid, mens gjennomsnittet for høyeste fullførte utdanning tilsier at en stor andel av undersøkelsesdeltakerne har høyere utdanning enn bare grunnskole og videregående.

Vi ser også at gjennomsnittet for tjenesteindeksen er høyere enn gjennomsnittet for informasjonsindeksen, noe som kan tilsi at fornøydheten er høyere når det gjelder kommunale tjenester enn når det gjelder informasjon fra kommunen man bor i.

3.5. Validitet og reliabilitet

Det er viktig å påpeke at denne undersøkelsen måler undersøkelsesdeltakernes subjektive opplevelser av de kommunale tjenestene, og man finner dermed ikke objektive svar på hvordan kvaliteten på de kommunale tjenestene har endret seg før og etter kommunesammenslåing. Dette er derimot heller ikke målet med undersøkelsen, da jeg ønsker å finne ut hvorvidt kommunesammenslåing har en effekt på innbyggeres opplevelser av kommunale tjenester, ikke om tjenestene har blitt bedre.

I både 2017, 2019 og 2021 ble undersøkelsen utført på samme måte, hvor Kantar hadde ansvar for selve datainnsamlingen. DFØ (2021b, s. 3) viser hvordan svarprosentene har utviklet seg over årene, hvor den var klart høyest i 2021 på 25%, som var en økning fra 2017 med en svarprosent på 20% og 2019 med en svarprosent på 18,5%. Svarprosentene for alle årene er i utgangspunktet relativt lave, men det er likevel et høyt antall deltakere involvert i undersøkelsen hvor disse undersøkelsesdeltakerne også på mange måter er representative for resten av befolkningen.

Faktoranalysene jeg har gjennomført, både med alle relevante spørsmål og med bare benyttede spørsmål, er gjennomført for alle de tre undersøkelsesrundene totalt sett, men man finner også tilnærmet de samme resultatene dersom man gjennomfører faktoranalysen år for år.

Da det er store spørreundersøkelser over mange år med mange deltakere, er det et stort antall spørsmål totalt sett som ikke har blitt svart på av ulike grunner, i tillegg til at mange også har svart “vet ikke” på ulike spørsmål, hvor dette har fått en kode (som for eksempel 99) som ville ødelagt gjennomsnitt og lignende hvis man ikke gjør noe med dem. Derfor valgte jeg å rekode alle “vet ikke”-svarene til missing, slik at de blir tatt ut av og dermed ikke påvirker noen av analysene jeg vil gjennomføre.

Jeg la også merke til at det var en stor andel av dataene som blir registrert som missing. Dette er sannsynligvis fordi det er så mange som har svart på undersøkelsen, den er gjennomført mange ganger og undersøkelsen er veldig stor så det blir vanskelig for deltakerne å svare på alt. Derfor bestemte jeg meg for å sette alle missing til gjennomsnittet for å sørge for at deltakernes svar forblir en del av analysen, da det er slik at hvis en enhet har ett svar som er missing blir alle svarene til denne deltakeren kastet ut av analysen, selv om den har svart på resten av spørsmålene som blir inkludert. Dermed er det svært mange viktige svar som faller utenfor analysene hvis man ikke gjør noe for å forhindre dette. Å gjøre om deltakeres svar som kommer opp som missing som gjennomsnittet har ingen statistisk effekt, men er lurt å gjøre for å holde dem med i resten av analysen. De har dermed ingen selvstendig effekt i analysen, men man beholder viktige svar som vanligvis ville utgått.

Videre i oppryddingen av datasettet bestemte jeg meg for å utelukke undersøkelsesdeltakerne fra Tysfjord og Snillfjord, da disse kommunene gjennom kommunereformen i 2020 ble delt inn i og fordelt på henholdsvis to og tre kommuner, og det er ingen indikasjon på hvilke kommuner disse deltakerne bor i i dag. Det blir derfor vanskelig å se hvor fornøyde disse deltakerne er med kommunale tjenester sett i sammenheng med kommunereformen. Videre bestemte jeg meg også for å fjerne svarene fra deltakere fra Oslo da kommunesammenslåing i hovedsak er relevant for mindre eller mellomstore kommuner, og Oslo som stor kommune ville påvirket analysene i stor grad da det var svært mange deltakere fra denne kommunen. Oslo er også både kommune og fylkeskommune og har derfor en annen status og opererer på en annen måte enn andre kommuner. Jeg bestemte meg også for å kutte ut undersøkelsesrundene fra 2010, 2013 og 2015, da dette er ganske langt tilbake i tid og jeg ønsker å fokusere på nyere runder av undersøkelsen. Flere av spørsmålene ble heller ikke en del av undersøkelsen før i 2017, og det er en fordel at spørsmålene har blitt stilt i alle runder som er en del av undersøkelsen min.

Deltakerne ble også stilt flere andre spørsmål om hvordan kommunen er å bo i og hvordan den drives, men det er ikke alt som er relevant for min oppgave. I datasettene jeg fikk tilgang til fra NSD manglet det derimot variabler som jeg synes ville være interessante, relevante og nyttige for undersøkelsen min. Derfor valgte jeg å hente informasjon fra SSB om kommunenes frie inntekter per innbygger, sentralitetsindeks, areal og befolkningstall for alle kommunene. Det var viktig for meg å inkludere disse variablene da disse forholdene kan ha stor innvirkning på hvordan innbyggerne i kommunene opplever de kommunale tjenestene.

Fordi jeg ønsket å sammenligne hvordan ting har utviklet seg over tid for deltakere som både har og ikke har gjennomgått kommunesammenslåing ga det mest mening å bruke 2020 som utgangspunkt for informasjonen fra SSB om frie inntekter per innbygger, areal, befolkning og sentralitetsindeks, da dette er året de relevante kommunesammenslåingene ble gjennomført. Samtidig var det også viktig å bruke data fra det samme året for alle undersøkelsesrundene i denne undersøkelsen, for å sikre at det var mulig å sammenligne dem og effekten av dem over årene.

Regjeringen (2021) forklarer hva frie inntekter er ved å si at “frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd. [...] Dette er inntekter som kommunene og fylkeskommunene kan disponere fritt uten andre føringer fra staten enn gjeldende lover og regler”. En kommunes frie inntekter per innbygger kan ha stor innvirkning på kommunens mulighet til å utvikle, drive og opprettholde nivået på de kommunale tjenestene, og er derfor svært relevant i forbindelse med undersøkelser av fornøydhet med kommunale tjenester.

Kommunenes areal og befolkningstall er også viktig for min undersøkelse, da kommunestørrelse ofte blir dratt inn i kommunesammenslåingsdebatten. Det er mange studier som tilsier at det er en sammenheng mellom fornøydhet med kommunale tjenester og kommunestørrelse og befolkningstall. For å kunne undersøke dette er det viktig å inkludere kommunenes areal og innbyggertall i undersøkelsen.

Statistisk sentralbyrå (u.å.) forklarer hva sentralitetsindeksen er ved å si at “sentralitet er en indeks med verdi for hver enkelt kommune”. Dagens sentralitetsindeks er “basert på nærhet til arbeidsplasser og servicefunksjoner”, og sentralitetsindeksen vil være en verdi mellom 0 og 1000. I praksis vil de minst sentrale kommunene ha en sentralitetsindeks på rundt 300, mens den mest sentrale kommunen, Oslo, har en sentralitetsindeks på 1000. DFØ (2021b, s. 10) forsikrer oss om at «variabelen er hovedsakelig representativ i innbyggerundersøkelsen 2021».

Dataene fra innbyggerundersøkelsen er også kjent for å oppfylle kravene til validitet og reliabilitet. DFØs innbyggerundersøkelse sørger for at man kan gjøre en analyse av et stort datasett med mange enheter hvor utvalget er representativt for befolkningen, noe som er høyst nødvendig når vi ønsker å undersøke om kommunereformen har påvirket tilfredsheten med offentlige tjenester.

4. Presentasjon av resultater

4.1. Innbyggernes totalopplevelser totalt og over tid

Tabell 5 Innbyggernes totalopplevelser totalt og i 2017, 2019 og 2021

		Alt i alt, hvor fornøyd er du med kommunen din som sted å bo og leve?	Alt i alt, hvor fornøyd er du med kvaliteten på de kommunale tjenestene?
2017	<i>Gjennomsnitt</i>	81,889	69,825
	<i>Antall</i>	7 241	7 241
	<i>Standardavvik</i>	19,3214	20,1364
2019	<i>Gjennomsnitt</i>	80,250	69,028
	<i>Antall</i>	5802	5 802
	<i>Standardavvik</i>	15,0506	15,2188
2021	<i>Gjennomsnitt</i>	78,747	68,510
	<i>Antall</i>	8 445	8 445
	<i>Standardavvik</i>	14,7059	13,3385
Total	<i>Gjennomsnitt</i>	80,212	69,093
	<i>Antall</i>	21 488	21 488
	<i>Standardavvik</i>	16,5446	16,4130

Ved å sammenligne undersøkelsesdeltakernes gjennomsnittlige totalopplevelser med kommunen som sted å bo og leve og kvaliteten på de kommunale tjenestene over årene får vi muligheten til å se både hvordan innbyggerne opplever disse tingene generelt sett, men også om dette har endret seg over årene, særlig når det gjelder å se endringer fra før til underveis og etter kommunesammenslåingsprosessene.

Totalt sett ser vi at innbyggerne er en god del mer fornøyde gjennomsnittlig med kommunen sin som sted å bo og leve enn med kvaliteten på de kommunale tjenestene.

Når det gjelder innbyggernes totalopplevelser av kommunen som sted å bo og leve ser vi at undersøkelsesdeltakernes gjennomsnittlige svar på dette spørsmålet har blitt lavere og lavere over årene, og at det var høyest i 2017, før kommunesammenslåingsprosessene ble satt i gang.

Når det gjelder innbyggernes totale fornøydhet med kvaliteten på de kommunale tjenestene ser vi at også denne blir lavere og lavere over årene, med den høyeste gjennomsnittsverdien i 2017, som er før kommunesammenslåingsprosessene ble satt i gang.

4.2. Sammenligning av indeksene over tid

Tabell 6 Gjennomsnitt og standardavvik for tjeneste- og informasjonsindeks totalt og i 2017, 2019 og 2021

		Tjenesteindex - gjennomsnitt	Informasjonsindex - gjennomsnitt
2017	<i>Gjennomsnitt</i>	73,8631	62,6508
	<i>Antall</i>	7241	7241
	<i>Standardavvik</i>	13,13746	18,98005
2019	<i>Gjennomsnitt</i>	73,0240	62,1018
	<i>Antall</i>	5802	5802
	<i>Standardavvik</i>	10,51776	14,29317
2021	<i>Gjennomsnitt</i>	73,5567	62,1423
	<i>Antall</i>	8445	8445
	<i>Standardavvik</i>	7,59081	14,18596
Total	<i>Gjennomsnitt</i>	73,5161	62,3027
	<i>Antall</i>	21488	21488
	<i>Standardavvik</i>	10,52478	15,99012

Ved å sammenligne undersøkelsesdeltakernes gjennomsnittlige svar over årene vil vi se hvordan fornøydheden har utviklet seg over årene, samtidig som vi kan undersøke hvilke forskjeller vi ser når vi tar høyde for kommunesammenslåingssituasjonene, altså hvorvidt de ble sammenslått eller ikke og hvorvidt den eventuelle sammenslåingen ble gjennomført med tvang eller ikke.

Når det gjelder alle undersøkelsesdeltakerne ser vi at gjennomsnittssvaret for tjenesteindeksen var høyest i 2017 og lavest i 2019, og at gjennomsnittsfornøydheden med de kommunale tjenestene totalt for alle årene totalt ligger på ca. 73,5 som tilsier at undersøkelsesdeltakerne alt i alt er relativt fornøyde med de kommunale tjenestene. Det er derimot mer interessant å undersøke hvordan undersøkelsesdeltakernes kommunesammenslåingssituasjon påvirker gjennomsnittene.

Når det gjelder alle undersøkelsesdeltakerne ser vi at gjennomsnittssvaret for informasjonsindeksen var høyest i 2017 og lavest i 2019. Dette gir oss en pekepinn på at undersøkelsesdeltakerne var mest fornøyde med informasjonen de fikk fra kommunen sin i 2017 og minst fornøyde i 2019, selv om gjennomsnittet holder seg relativt stabilt over årene. Gjennomsnittsfornøydheden med informasjonen innbyggerne får fra kommunen sin totalt for

alle årene ligger på ca. 62,3 som tilsvarer at innbyggerne er relativt fornøyde, men ikke like fornøyde som de er med de kommunale tjenestene.

Tabell 7 Gjennomsnitt og standardavvik for tjenesteindeksen over årene totalt og i 2017, 2019 og 2021 med skiller mellom sammenslått/ikke sammenslått og tvang/ikke tvang

		Tjenesteindex - gjennomsnitt		Tjenesteindex - gjennomsnitt	
		Ikke sammenslått	Sammenslått	Ikke tvang	Tvang
2017	Gjennomsnitt	73,9175	73,7569	73,9059	73,3857
	Antall	4789	2452	6645	596
	Standardavvik	13,32837	12,75836	13,17538	12,70792
2019	Gjennomsnitt	73,1011	72,8577	73,1087	72,1938
	Antall	3965	1837	5265	537
	Standardavvik	10,55212	10,44415	10,46063	11,03814
2021	Gjennomsnitt	73,5342	73,6008	73,6082	72,9766
	Antall	5594	2851	7756	689
	Standardavvik	7,79349	7,17764	7,62541	7,16955
Total	Gjennomsnitt	73,5424	73,4632	73,5751	72,8797
	Antall	14348	7140	19666	1822
	Standardavvik	10,66906	10,22921	10,53407	10,40557

Når vi ser på hvordan gjennomsnittene har endret seg over årene, med et skille mellom dem som gjennomgikk kommunesammenslåing og dem som ikke gjennomgikk en slik prosess ser vi at gjennomsnittet for resultatet av tjenesteindeksen var relativt likt mellom gruppene i 2017, før man ser at de som ikke gjennomgikk en kommunesammenslåingsprosess generelt sett var mer fornøyde med de kommunale tjenestene i 2019, før denne forskjellen mellom gruppene ble enda større i samme retning i 2021. Forskjellen mellom gruppene er derimot ikke stor nok til å kunne si at det er kommunesammenslåing som har noe å si for fornøydhetsen med kommunale tjenester.

Når vi derimot ser på hvordan gjennomsnittene har endret seg over årene, men endrer skillet til å være mellom de som gjennomgikk en kommunesammenslåingsprosess som involverte tvang og de som enten ikke gjennomgikk kommunesammenslåing eller gjennomgikk en frivillig kommunesammenslåingsprosess ser vi at de som ikke ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess var mer fornøyde med de kommunale tjenestene gjennomsnittlig, og at økningen i differansen mellom de to gruppene var størst i 2017 og 2019.

Tabell 8 Gjennomsnitt og standardavvik for informasjonsindeksen over årene totalt og i 2017, 2019 og 2021 med skiller mellom sammenslått/ikke sammenslått og tvang/ikke tvang

		Informasjonsindex - gjennomsnitt		Informasjonsindex - gjennomsnitt	
		Ikke sammenslått	Sammenslått	Ikke tvang	Tvang
2017	Gjennomsnitt	62,6658	62,6215	62,6510	62,6480
	Antall	4789	2452	6645	596
	Standardavvik	19,14625	18,65501	18,02324	18,50730
2019	Gjennomsnitt	62,2484	61,7854	62,2028	61,1117
	Antall	3965	1837	5265	537
	Standardavvik	14,19354	14,50473	14,20598	15,09960
2021	Gjennomsnitt	62,2474	61,9360	62,3212	60,1275
	Antall	5594	2851	7756	689
	Standardavvik	14,28630	13,98717	14,14552	14,49208
Total	Gjennomsnitt	62,3873	62,1327	62,4010	61,2421
	Antall	14348	7140	19666	1822
	Standardavvik	16,05002	15,86881	15,97592	16,10890

Når vi skiller mellom gjennomsnittssvaret på informasjonsindeksen for de undersøkelsesdeltakerne som har gjennomgått kommunesammenslåing og de som ikke har gjennomgått kommunesammenslåing ser vi at gjennomsnittet er relativt likt mellom gruppene i 2017, før man ser at gjennomsnittet for innbyggerne som ikke gjennomgikk kommunesammenslåing var høyere enn gjennomsnittet for innbyggerne som gjennomgikk kommunesammenslåing både i 2019 og 2021. Det samme ser vi når vi ser bort fra hvilket år deltakerne svarte på spørsmålene, nemlig at innbyggerne i kommuner som ikke ble sammenslått var mer fornøyde med informasjonen de får fra kommunen enn innbyggerne i kommuner som ble sammenslått. Likevel er forskjellen mellom gruppene heller ikke her stor nok til å kunne si at det er kommunesammenslåing i seg selv som fører til høyere eller lavere fornøydehet med informasjonen man får fra kommunen man bor i.

Når vi derimot ser på forskjeller på gjennomsnittssvaret på informasjonsindeksen mellom innbyggere i kommuner som ikke har gjennomgått kommunesammenslåing eller gjennomgikk kommunesammenslåing frivillig og de som har gjennomgått tvungen kommunesammenslåing ser vi at fornøydeheten med informasjonen fra kommunen var omtrent likt mellom gruppene i 2017, før vi ser at de som ikke ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess var mer fornøyde i 2019 og 2021 enn de som ble tvunget inn i dette. Forskjellen mellom gruppene var også størst i 2021, altså etter at kommunesammenslåingene ble gjennomført. Det samme ser vi også totalt sett når man ikke tar hensyn til undersøkelsesrundene, nemlig at innbyggere som ikke ble tvunget inn i kommunesammenslåingsprosesser var mer fornøyde med informasjon fra kommunen sin enn innbyggere som ble tvunget inn i kommunesammenslåingsprosesser.

4.3. ANOVA-analyse

Tabell 9 ANOVA-analyse for variabelen sammenslått/ikke sammenslått totalt for 2017, 2019 og 2021

	Tjenesteindex - gj.snitt	Informasjonsindex - gj.snitt
Sammenslått	73,4632	62,1327
Ikke sammenslått	73,5424	62,3873
Differanse	0,0792	0,2546
F-verdi	0,270	1,209
Signifikans	0,603	0,272
Total N	21 488	21 488

Av ANOVA-analysen for tjenesteindeksen for 2017, 2019 og 2021 totalt sett ser vi at det er en differanse mellom de undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som har blitt sammenslått og de undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som ikke har blitt sammenslått. Likevel er ikke resultatene statistisk signifikante. Det samme ser vi for informasjonsindeksen, men her er differansen mellom gruppene større og signifikansverdien lavere.

Tabell 10 ANOVA-analyse for tvangsvariabelen totalt for 2017, 2019 og 2021

	Tjenesteindex - gj.snitt	Informasjonsindex - gj.snitt
Tvang	72, 8797	61,2421
Ikke tvang	73,5751	62,4010
Differanse	0,6954	1,1589
F-verdi	7,281	8,762
Signifikans	0,007	0,003
Total N	21 488	21 488

Av ANOVA-analysen for tjenesteindeksen for 2017, 2019 og 2021 totalt sett ser vi at det er en differanse mellom de undersøkelsesdeltakerne som ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess og de undersøkelsesdeltakerne dette ikke gjelder. Denne differansen mellom gruppene er enda større når det gjelder informasjonsindeksen. Resultatene for både ANOVA-analysen av tjenesteindeksen og informasjonsindeksen er derimot statistisk signifikante når det gjelder tvangsvariabelen, noe som er svært interessant.

4.3.1. Sammenslått/ikke sammenslått

Tabell 11 ANOVA-analyse for variabelen sammenslått/ikke sammenslått med skille mellom årene 2017, 2019 og 2021

	Tjenesteindex - gj.snitt			Informasjonsindex - gj.snitt		
	2017	2019	2021	2017	2019	2021
Sammenslått	73.7569	72.8577	73.5342	62.6215	61.7854	61.2474
Ikke sammenslått	73.9175	73.1011	73.4342	62.6658	62.2484	62.2474
Differanse	0.1606	0.2434	-0.1000	0.0443	0.4630	1.0000
F-verdi	0,242	0,672	0,145	0,009	1,317	0,910
Signifikans	0,623	0,412	0,703	0,925	0,251	0,340
Total N	7241	5802	8445	7241	5802	8445

Ingen av ANOVA-analysene når det gjelder hvorvidt undersøkelsesdeltakerne bor i kommuner som er sammenslått eller ikke førte til statistisk signifikante resultater, og det er derfor mulig å si at det er få tegn til endring etter kommunesammenslåing når man bare ser på sammenhengen mellom tjeneste- og informasjonsindeksene og sammenslåingsvariabelen.

4.3.2. Tvang/frivillig

Tabell 12 ANOVA-analyse for tvangsvariabelen med skille mellom årene 2017, 2019 og 2021

	Tjenesteindex - gj.snitt			Informasjonsindex - gj.snitt		
	2017	2019	2021	2017	2019	2021
Tvang	73.3857	72.1938	72.9766	62.6480	61.1117	60.1275
Frivillig/ikke sammenslått	73.9059	73.1087	73.6082	62.6510	62.2028	62.3212
Differanse	0.5202	0.9149	0.6316	0.0030	1.0911	2.1937
F-verdi	0,858	3,689	4,383	0,000	2,840	15,158
Signifikans	0,354	0,055	0,036	0,997	0,092	0,000
Total N	7241	5802	8445	7241	5802	8445

Når det gjelder ANOVA-analysene som ser på forskjeller mellom de undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner hvor kommunesammenslåing ble gjennomført med tvang og ikke, ser vi at resultatene blir mer og mer signifikante med årene, og at resultatene er statistisk signifikante i 2021 både når det gjelder tjenesteindeksen og informasjonsindeksen. Dette gir oss et hint om at resultatene for tjeneste- og informasjonsindeksene henger sammen med tvangsvariabelen.

Av ANOVA-analysen ser vi flere av de samme tingene vi så av sammenligningen av gjennomsnittssvarene på tjeneste- og informasjonsindeksen i forrige delkapittel, nemlig at når det gjelder fornøydhet med kommunale tjenester var forskjellene mellom de som gjennomgikk kommunesammenslåing og de som ikke gjennomgikk kommunesammenslåing minst i 2017 og størst i 2019. Når det gjelder fornøydheten med informasjon fra kommunen ser vi at forskjellene mellom de to gruppene av undersøkelsesdeltakere øker og øker med årene, og det er vesentlig

forskjell mellom dem i 2021. Dette gir oss en pekepinn på at å bli tvunget inn i en kommunesammenslåing har en effekt på fornøydheten med informasjon fra kommunen.

Hvilke resultater og svar finner vi derimot hvis vi kontrollerer for andre variabler gjennom korrelasjonsanalyse og regresjonsanalyse?

4.4. Korrelasjonsanalyse

Tabell 13 Bivariat korrelasjonsanalyse (Pearsons R korrelasjonskoeffisient) år for år
(2017 N = 7 241, 2019 N = 5 802, 2021 N = 8 445)

	Tjenesteindex	Informasjonsindex	Sentralitetsindex 2020	Frie inntekter per innbygger 2020	Areal 2020	Befolkning 2020	Antall år bodd i kommunen	Høyeste fullførte utdanning	Kjønn	Sammenslått/ikke sammenslått	Tvang	
Tjenesteindex	2017	1										
	2019	1										
	2021	1										
Informasjonsindex	2017	0,576**	1									
	2019	0,543**	1									
	2021	0,503**	1									
Sentralitetsindex 2020	2017	-0,042**	-0,017	1								
	2019	-0,009	0,019	1								
	2021	0,023*	0,041**	1								
Frie inntekter per innbygger 2020	2017	0,045**	0,038**	-0,670**	1							
	2019	0,018	0,006	-0,630**	1							
	2021	-0,009	-0,013	-0,637**	1							
Areal 2020	2017	0,024*	-0,014	-0,431**	0,228**	1						
	2019	-0,019	-0,041**	-0,431**	0,226**	1						
	2021	-0,022*	-0,026*	-0,446**	0,247**	1						
Befolkning 2020	2017	0,060**	0,055**	0,566**	-0,310**	-0,195**	1					
	2019	-0,028*	-0,012	0,538**	-0,246**	-0,183**	1					
	2021	0,011	0,026*	0,555**	-0,295**	-0,186**	1					
Antall år bodd i kommunen	2017	0,038**	-0,027*	-0,082**	0,038**	0,038**	-0,020	1				
	2019	0,044**	0,001	-0,064**	0,030*	0,023	0,008	1				
	2021	0,040**	-0,015	-0,041**	0,024*	0,036**	0,018	1				
Høyeste fullførte utdanning	2017	-0,067**	0,041**	0,123**	-0,051**	-0,023	0,115**	-0,100**	1			
	2019	-0,009	0,055**	0,109**	-0,037**	-0,023	0,107**	-0,065**	1			
	2021	-0,010	0,075**	0,137**	-0,061**	-0,051**	0,127**	-0,085**	1			
Kjønn	2017	0,078**	0,049**	0,010	0,005	0,004	-0,002	-0,023*	0,018	1		
	2019	0,032*	0,024	0,023	-0,002	-0,011	-0,005	-0,018	0,041**	1		
	2021	0,032**	0,059**	0,002	-0,006	-0,006	-0,002	-0,013	0,024*	1		
Sammenslått/ikke sammenslått	2017	-0,006	-0,001	0,219**	-0,159**	-0,002	0,198**	-0,044**	0,046**	0,015	1	
	2019	-0,011	-0,015	0,170**	-0,091**	0,006	0,085**	-0,065**	0,027*	0,004	1	
	2021	0,004	-0,010	0,214**	-0,132**	-0,003	0,194**	-0,006	0,032**	0,004	1	
Tvang	2017	-0,011	0,000	0,027*	-0,056**	0,055**	0,016	-0,008	-0,008	0,023*	0,419**	1
	2019	-0,025	-0,022	0,029*	-0,066**	0,063**	0,031*	-0,040**	-0,008	0,011	0,469**	1
	2021	-0,023*	-0,042**	0,034**	-0,055**	0,047**	0,016	-0,002	-0,009	-0,004	0,417**	1

** Signifikant på 0,01-nivå

* Signifikant på 0,05-nivå

Jeg valgte å gjennomføre en korrelasjonsanalyse mellom tjenesteindeksen, informasjonsindeksen, befolkningstall, areal, frie inntekter per innbygger, høyeste fullførte utdanning, kjønn, kommunesammenslåing, tvungen kommunesammenslåing, antall år bodd i kommunen og sentralitetsindeks for 2017, 2019 og 2021. Disse analysene vil vise oss i hvor stor grad de uavhengige variablene korrelerer med hverandre og med tjeneste- og informasjonsindeksene. Selv om det er mange av variablene som korrelerer med hverandre er det derimot ingen av variablene som korrelerer med hverandre i så stor grad at man trenger å bekymre seg for kollinearitet.

Når det gjelder frie inntekter ser vi at denne variabelen korrelerer med sentralitetsindeksen og kommunens befolkningstall i negativ retning, og kommunens areal i positiv retning. Kommunens befolkningstall korrelerer også med sentralitetsindeksen og høyeste fullførte utdanning i positiv retning, og kommunens areal i negativ retning. Høyeste fullførte utdanning korrelerer også med sentralitetsindeksen i positiv retning.

Når det gjelder variabelen for hvorvidt undersøkelsesdeltakerne bor i kommuner som har blitt sammenslått eller ikke, korrelerer denne med sentralitetsindeksen, kommunens befolkningstall og tvangsvariabelen i positiv retning, og kommunens frie inntekter per innbygger i negativ retning.

4.4.1. Tjenesteindeks

Korrelasjonsanalysen for tjenesteindeksen i 2017 viser at korrelasjonskoeffisientene for sentralitetsindex 2020, frie inntekter per innbygger 2020, areal 2020, befolkning 2020, antall år bodd i kommunen, høyeste fullførte utdanning og kjønn var statistisk signifikante. Korrelasjonskoeffisientene for frie inntekter per innbygger 2020, areal 2020, befolkning 2020, antall år bodd i kommunen og kjønn var positive med korrelasjonskoeffisienter på henholdsvis 0,045, 0,024, 0,060, 0,038 og 0,078. Korrelasjonskoeffisientene for sentralitetsindex 2020 og høyeste fullførte utdanning var negative på henholdsvis -0,042 og -0,067.

Korrelasjonsanalysen for tjenesteindeksen i 2019 viser at korrelasjonskoeffisientene for befolkning 2020, antall år bodd i kommunen og kjønn var statistisk signifikante. Korrelasjonskoeffisienten for antall år bodd i kommunen og kjønn var positive med korrelasjonskoeffisienter på henholdsvis 0,044 og 0,032, mens korrelasjonskoeffisienten for befolkning 2020 var negativ på -0,028.

Korrelasjonsanalysen for tjenesteindeksen i 2021 viser at korrelasjonskoeffisientene for sentralitetsindex 2020, areal 2020, antall år bodd i kommunen, kjønn og tvang var statistisk signifikante. Korrelasjonskoeffisientene for sentralitetsindex 2020, antall år bodd i kommunen og kjønn var positive med korrelasjonskoeffisienter på henholdsvis 0,023, 0,040 og 0,032. Korrelasjonskoeffisienten for areal 2020 og tvang var negative på henholdsvis -0,022 og -0,023.

Korrelasjonsanalysen for tjenesteindeksen for alle de relevante årene viser at korrelasjonskoeffisienten for sentralitetsindeksen var svakt negativ i 2017, før den var svakt positiv i 2021. Videre ser vi også at korrelasjonskoeffisienten for areal var positiv i 2017, før den var negativ i 2021. Det samme ser vi for befolkning, hvor korrelasjonskoeffisienten var positiv i 2017, før den var negativ i 2019. For både antall år bodd i kommunen og kjønn ser vi at korrelasjonskoeffisientene var positive alle årene. Korrelasjonskoeffisienten for tvang er også statistisk signifikant og svakt negativ i 2021.

4.4.2. Informasjonsindeks

Korrelasjonsanalysen for informasjonsindeksen i 2017 viser at korrelasjonskoeffisientene for frie inntekter per innbygger 2020, befolkning 2020, antall år bodd i kommunen, høyeste fullførte utdanning og kjønn var statistisk signifikante. Korrelasjonskoeffisientene for frie inntekter per innbygger 2020, befolkning 2020, høyeste fullførte utdanning og kjønn er positive på henholdsvis 0,038, 0,055, 0,041 og 0,049. Korrelasjonskoeffisientene for antall år bodd i kommunen var negativ på -0,027.

Korrelasjonsanalysen for informasjonsindeksen i 2019 viser at korrelasjonskoeffisientene for areal 2020 og høyeste fullførte utdanning var statistisk signifikante. Korrelasjonskoeffisienten for høyeste fullførte utdanning var positiv på 0,055, mens korrelasjonskoeffisienten for areal 2020 var negativ på -0,041.

Korrelasjonsanalysen for informasjonsindeksen i 2021 viser at korrelasjonskoeffisientene for sentralitetsindex 2020, areal 2020, befolkning 2020, høyeste fullførte utdanning, kjønn og tvang statistisk signifikante. Korrelasjonskoeffisientene for sentralitetsindex 2020, befolkning 2020, høyeste fullførte utdanning og kjønn var positive på henholdsvis 0,041, 0,026, 0,075 og 0,059. Korrelasjonskoeffisientene for areal 2020 og tvang var begge negative på henholdsvis -0,026 og -0,042.

Korrelasjonsanalysen for informasjonsindeksen for alle de relevante årene viser at korrelasjonskoeffisienten for areal var negativ i både 2019 og 2021, men at den var mest negativ i 2019. Videre ser vi også at korrelasjonskoeffisienten for befolkning var positiv i både 2017 og 2021, men at den var mest positiv i 2017. For kjønn ser vi at korrelasjonen var positiv og ganske lik i 2017 og 2021. For høyeste fullførte utdanning ser vi at korrelasjonskoeffisientene var positive alle årene. Korrelasjonskoeffisienten for tvang er også statistisk signifikant og svakt negativ i 2021.

4.5. Regresjonsanalyse

Jeg valgte å gjennomføre regresjonsanalyse av de avhengige variablene, som her er tjenesteindeksen og informasjonsindeksen, og flere relevante uavhengige variabler som befolkningstall, areal, frie inntekter per innbygger, høyeste fullførte utdanning, kjønn, kommunesammenslåing, tvungen kommunesammenslåing, antall år bodd i kommunen og sentralitetsindeks totalt sett, men også delt inn i undersøkelsesrundene 2017, 2019 og 2021.

Disse analysene vil vise oss i hvor stor grad disse uavhengige variablene kan forklare variasjonen innad i tjenesteindeksen og informasjonsindeksen.

Tabell 14 OLS-regresjonsanalyse av tjenesteindeksen og informasjonsindeksen totalt for 2017, 2019 og 2021
(betakoeffisienter)

<i>N</i> = 21 488	Tjenesteindex	Informasjonsindex
Sammenslått/ikke sammenslått	0,012	-0,018*
Tvungen kommunesammenslåing	-0,022**	0,001
Sentralitetsindeks 2020	0,023*	0,037**
Frie inntekter per innbygger 2020	0,027**	0,034**
Areal 2020	-0,005	-0,020**
Befolkning 2020	-0,034**	-0,036**
Antall år bodd i kommunen	0,039**	-0,009
Høyeste fullførte utdanning	-0,031**	0,054**
Kjønn	0,052**	0,045**
Adjusted R Squared	0,006	0,007
F-verdi	16,584	18,080
** Signifikant på 0,01-nivå		
* Signifikant på 0,05-nivå		

Av regresjonsanalysen av tjenesteindeksen med alle undersøkelsesdeltakerne fra 2017, 2019 og 2021 sett sammen ser vi at resultatene for alle variablene unntatt areal 2020 og sammenslått/ikke sammenslått er statistisk signifikante.

Av regresjonsanalysen av informasjonsindeksen med alle undersøkelsesdeltakerne fra 2017, 2019 og 2021 sett sammen ser vi at resultatene for alle variablene unntatt antall år bodd i kommunen og tvangsvariabelen er statistisk signifikante.

Modellene forklarer bare 6% av variasjonen innad i tjenesteindeksen og 7% av variasjonen innad i informasjonsindeksen, men resultatene er likevel interessante. Hva finner vi derimot dersom vi ser hvordan resultatene har utviklet seg over årene?

Tabell 15 OLS-regresjonsanalyse av tjenesteindeksen og informasjonsindeksen med undersøkelsesrundene hver for seg (betakoeffisienter)

2017 N = 7 241 2019 N = 5 802 2021 N = 8 445	Tjenesteindex			Informasjonsindex		
	2017	2019	2021	2017	2019	2021
Sammenslått/ikke sammenslått	0,016	0,005	0,012	0,009	-0,011	-0,003
Tvungen kommunesammenslåing	-0,018	0,023	-0,028*	-0,001	-0,012	-0,041**
Sentralitetsindeks 2020	0,032	0,017	0,027	0,041*	0,037	0,042*
Frie inntekter per innbygger 2020	0,042**	0,023	0,009	0,052**	0,029	0,018
Areal 2020	0,015	-0,023	-0,013	-0,021	-0,036*	-0,006
Befolkning 2020	-0,058**	-0,035*	-0,005	-0,073**	-0,036*	0,000
Antall år bodd i kommunen	0,034**	0,045**	0,041**	-0,021	0,007	-0,007
Høyeste fullførte utdanning	-0,058**	-0,006	-0,012	0,045**	0,055**	0,068**
Kjønn	0,077**	0,033*	0,033**	0,049**	0,021	0,057**
Adjusted R Squared	0,014	0,004	0,003	0,009	0,005	0,011
F-verdi	12,776	3,399	3,981	8,445	4,372	11,374
** Signifikant på 0,01-nivå						
* Signifikant på 0,05-nivå						

4.5.1. Tjenesteindeks

I regresjonsanalysen av tjenesteindeksen for 2017 var resultatene for de uavhengige variablene frie inntekter per innbygger 2020, kommunens befolkningstall i 2020, antall år bodd i kommunen, høyeste fullførte utdanning og kjønn statistisk signifikante. For frie inntekter per innbygger, antall år bodd i kommunen og kjønn var betaverdiene henholdsvis 0,042, 0,034 og 0,077, noe som viser at når fornøydheten med kommunens tjenester øker med en verdi på 1 øker disse variablenes verdier også i en liten grad. På den andre siden var betaverdiene for kommunens befolkningstall i 2020 og høyeste fullførte utdanning på -0,058, altså negative. Dette viser oss at når fornøydheten med kommunens tjenester øker med en verdi på 1 synker verdien på disse variablene i en liten grad. Modellens R^2 er på 0,014, noe som betyr at de uavhengige variablene forklarer 1,4% av variansen innad i tjenesteindeksen for 2017.

I regresjonsanalysen av tjenesteindeksen for 2019 var resultatene for de uavhengige variablene kommunens befolkningstall i 2020, antall år bodd i kommunen og kjønn statistisk signifikante. For antall år bodd i kommunen og kjønn var betaverdiene på henholdsvis 0,045 og 0,033, altså positive. For kommunens befolkningstall i 2020 var betaverdien -0,035, altså negativ. Modellens R^2 er på 0,004, noe som betyr at de uavhengige variablene forklarer 0,4% av variansen innad i tjenesteindeksen for 2019.

For regresjonsanalysen av tjenesteindeksen for 2021 var resultatene for de uavhengige variablene antall år bodd i kommunen, kjønn og tvang statistisk signifikante. Betaverdiene for antall år bodd i kommunen og kjønn var positive på henholdsvis 0,041 og 0,033. Betaverdien

for kommunesammenslåing gjennomført gjennom tvang derimot er negativ på -0,028. Modellens R^2 er på 0,003, noe som betyr at de uavhengige variablene forklarer 0,3% av variansen innad i tjenesteindeksen for 2021. Regresjonsanalysen for tjenesteindeksen for alle de relevante årene viser også at resultatene for antall år bodd i kommunen og kjønn forblir positive over årene.

4.5.2. Informasjonsindeks

For regresjonsanalysen av informasjonsindeksen for 2017 var resultatene for de uavhengige variablene for kommunens sentralitetsindeks i 2020, kommunens frie inntekter per innbygger i 2020, kommunens befolkningstall i 2020, undersøkelsesdeltakernes høyeste fullførte utdanning og kjønn statistisk signifikante. Betaverdiene for sentralitetsindeksen, frie inntekter per innbygger, høyeste fullførte utdanning og kjønn var positive på henholdsvis 0,041, 0,052, 0,045 og 0,049. Betaverdiene for kommunens befolkningstall i 2020 var derimot negativ på -0,073. Modellens R^2 er på 0,009, noe som betyr at de uavhengige variablene forklarer 0,9% av variansen innad i tjenesteindeksen for 2017.

I regresjonsanalysen av informasjonsindeksen i 2019 var resultatene for de uavhengige variablene kommunens areal i 2020, kommunens befolkningstall i 2020 og undersøkelsesdeltakernes høyeste fullførte utdanning statistisk signifikante. Betaverdien for høyeste fullførte utdanning var positiv på 0,055. For både kommunens areal i 2020 og kommunens befolkningstall i 2020 var betaverdiene negative, på -0,036. Modellens R^2 er på 0,005, noe som vil si at disse uavhengige variablene bare forklarer 0,5% av variansen innad i den avhengige variabelen, altså informasjonsindeksen.

I regresjonsanalysen av informasjonsindeksen for 2021 var resultatene for de uavhengige variablene kommunens sentralitetsindeks, undersøkelsesdeltakernes høyeste fullførte utdanning, kjønn og tvang statistisk signifikante. Betaverdiene for sentralitetsindeksen, høyeste fullførte utdanning og kjønn var positive på henholdsvis 0,042, 0,068 og 0,057, og betaverdien for tvangsvariabelen var negativ på -0,041. Modellens R^2 er på 0,011, noe som betyr at de uavhengige variablene forklarer 1,1% av variansen innad i innad i informasjonsindeksen i 2021.

Regresjonsanalysen for informasjonsindeksen for alle de relevante årene viser at resultatene for undersøkelsesdeltakernes høyeste fullførte utdanning forblir positive og statistisk signifikante, og at denne effekten ble mer og mer positiv med årene og dermed mest positiv i 2021.

5. Analyse og drøfting av data

I dette kapittelet er målet å koble sammen resultatene fra analysene med det teoretiske rammeverket, samtidig som man skal forsøke å forklare de funnene jeg presenterte i forrige kapittel for å finne svar på problemsstillingen som lyder «førte kommunereformen i 2020, ved hjelp av større kommuner, til en positiv endring i befolkningens opplevelser av kommunale tjenester?». Under denne problemsstillingen kan man også diskutere hvorvidt Regjeringen hadde rett i at større kommuner har muligheten til å tilby innbyggerne sine bedre tjenester enn mindre kommuner, sett gjennom innbyggernes opplevelser av de kommunale tjenestene. I forbindelse med dette vil vi også se på hvilke effekter på fornøydhet med de kommunale tjenestene og informasjon fra kommunen man bor i som holder seg stabile over tid, da dette klart vil fortelle oss hvilke faktorer som faktisk påvirker innbyggers fornøydhet med kommunale tjenester og informasjon fra kommunen man bor i. Det er derimot viktig å igjen påpeke at denne undersøkelsen fokuserer på innbyggernes egne opplevelser, ikke en objektiv måling av kvalitet i det kommunale tjenestetilbudet.

5.1. Førte kommunereformen til en endring i befolkningens opplevelser av kommunale tjenester?

Først og fremst skal vi forsøke å finne et svar på om det er slik at kommunereformen som ble gjennomført i 2020 førte til en endring i befolkningens opplevelser av kommunale tjenester, særlig om det er slik at denne eventuelle endringen er i positiv retning ettersom Regjeringen påsto at større kommuner kan tilby innbyggere bedre tjenester enn mindre kommuner.

Det er naturlig at resultatene fra undersøkelsen fra 2017 representerer førsituasjonen og at resultatene fra undersøkelsen fra 2021, men det er interessant at vi her kan bruke 2019 som en slags mellomsituasjon, hvor undersøkelsesdeltakerne vet om de skal inn i en kommunesammenslåingsprosess. Det var i 2019 at følelsene, diskusjonen og temperamentet rundt temaet var høyest, noe som muligens kan forklare funnene fra undersøkelsen fra 2019. Å vite at man skal inn i en kommunesammenslåingsprosess som kan ha stor påvirkning på de daglige livene våre, kan være nok til å påvirke fornøydhet med kommunale tjenester da usikkerheten rundt den fremtidige situasjonen allerede kan være stor. 2021 representerer dermed den første undersøkelsesrunden etter kommunereformen, og selv om man muligens ikke vil se store effekter så tidlig er det nødvendig og godt å ha et klart skille mellom det man kan kalle førsituasjonen, underveissituasjonen og ettersituasjonen.

Når vi sammenlignet gjennomsnittssvarene på indeksene over tid så vi at fornøydheden med både de kommunale tjenestene og informasjonen undersøkelsesdeltakerne får fra kommunen sin var høyest i 2017, lavest i 2019. Vi så også at fornøydheden i 2021 var lavere enn fornøydheden i 2017, men høyere enn fornøydheden i 2019. At fornøydheden med de kommunale tjenestene og informasjonen man får fra kommunen sin var lavest i 2019 kan ha sammenheng med at man, uavhengig av om kommunen man bor i skulle gå inn i en kommunesammenslåingsprosess eller ikke, kan ha blitt påvirket av all den diskusjonen og usikkerheten rundt kommunereformen som skulle gjennomføres året etter. Når slike store endringer skal gjennomføres over hele landet kan det føre til at man vurderer opplevelsene sine med myndighetene, hvor kommunen tilsvarer og blir sett på av innbyggerne som myndighetene på lokalt nivå, mer kritisk fordi det er så aktuelt. Man blir tvunget til å tenke over hvordan man egentlig føler at situasjonen med kommunen man bor i er ifølge en selv.

Når vi så på gjennomsnittssvarene på indeksene over tid, men med et skille mellom gruppene av undersøkelsesdeltakere som gjennomgikk kommunesammenslåing og som ikke gjennomgikk kommunesammenslåing så vi at fornøydheden med både de kommunale tjenestene og informasjonen de fikk fra kommunen var relativt lik mellom gruppene både i 2017, 2019 og 2021. Det samme så vi gjennom ANOVA-analysen av tjeneste- og informasjonsindeksene, men vi fikk ingen statistisk signifikante resultater når vi skilte mellom de som bor i kommuner som ble sammenslått og de som ikke gjør dette. Dette kan enten bety at det finnes få tegn til endring på grunn av gjennomgått kommunesammenslåing eller ikke eller at det er andre faktorer som spiller inn.

Funnet stemmer derimot overens med Brandtzægs (2009, s. 18) funn om at «helhetsinntrykket er [...] at kommunesammenslutningene ikke har medført store endringer i folks opplevelse av tjenestetilbudet». Dette kan i forbindelse med denne kommunereformen på den ene siden være fordi endringene som har skjedd etter kommunereformen i 2020 ikke har vært særlig store enda, og at man derfor faktisk ikke har opplevd store endringer ved de kommunale tjenestene og informasjonen man får fra kommunen sin. På den andre siden kan det være knyttet til at man muligens bare endrer kommune, men ikke tjeneste. I mange tilfeller vil kommunesammenslåingene i hovedsak bare påvirke det administrative ved de kommunale tjenestene, og det brukerne (altså innbyggerne) møter vil forbli det samme. Det er opp til hver enkel sammenslåtte kommune om de ønsker å slå sammen tjenestene også, eller beholde de tidligere kommunenes tjenester som 'avdelinger' under kommunens tjenestetilbud. Dersom

man løser kommunesammenslåingen på en slik måte vil ikke innbyggerne, og dermed brukerne av tjenestene, merke store forskjeller mellom tjenestene før og etter kommunesammenslåingen.

I mange tilfeller vil man også gå fra en liten kommune som oppnår effektiviteten sin ved tjenestene gjennom prioriteringseffektivitet, til en stor kommune som oppnår effektiviteten sin ved tjenestene gjennom kostnadseffektivitet. Dette kan både føre til at man som innbygger i kommunen og bruker av tjenestene ikke oppleve store forskjeller i tjenestetilbudet, og at kommunen ikke velger å reinvestere ressursene de oppnår gjennom å være en større kommune i det kommunale tjenestetilbudet. Det er her de små kommunene, gjennom kommunesammenslåing, har mulighet til å forbedre tjenestetilbudene sine, men dersom man ikke utnytter disse fordelene vil man som innbygger og bruker av tjenestene ikke oppleve store endringer mellom før og etter kommunesammenslåingen. Dette kan også være på grunn av den store utjevningen mellom kommunene som gjør at de små kommunene i utgangspunktet også har gode muligheter til å tilby gode tjenester, selv om større kommuner drar inn mer penger.

Ekspertutvalget (2014, s. 70) la til grunn at det å ha flere valgmuligheter i forbindelse med kommunens tjenestetilbud vil ha stor betydning for innbyggers opplevelser av de kommunale tjenestene, og at man gjennom kommunesammenslåing kan sørge for at flere kommuner har muligheten til å oppnå slike fordeler. At det ikke er store forskjeller i fornøydhet mellom de undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som har blitt sammenslått og de som bor i kommuner som ikke har blitt sammenslått tyder også på at den viktigheten valgmuligheter i kommunen man bor i sitt tjenestetilbud muligens ikke er så viktig som mange synes når alt kommer til alt.

Når vi derimot legger skillet mellom de som ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess og de som ikke ble dette ser vi både når det gjelder opplevelser av de kommunale tjenestene og informasjonen innbyggerne får fra kommunen sin at fornøydheten er relativt lik mellom gruppene i 2017, før man ser at forskjellen mellom gruppene er relativt stor i 2019 og 2021. Når det gjelder tjenesteindeksen ser vi at forskjellen mellom gruppene var størst i 2019, mens når det gjelder informasjonsindeksen ser vi at forskjellen mellom gruppene var størst i 2021.

At forskjellen mellom undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som ikke gjennomgikk en kommunesammenslåingsprosess som involverte tvang og undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som gjennomgikk en slik tvungen kommunesammenslåingsprosess sin fornøydhet med kommunale tjenester var størst i 2019 kan muligens knyttes til en misfornøydhet generelt sett med kommunen sin, som smitter over når man skal vurdere tjenestetilbudet.

At forskjellen mellom undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som ikke gjennomgikk en kommunesammenslåingsprosess som involverte tvang og undersøkelsesdeltakerne som bor i kommuner som ble tvunget inn i slike prosesser var til stede i 2019, men størst i 2021, kan ha sammenheng med at de i 2019 ikke følte de var nok inkluderte i prosessen og dermed ikke fikk nok av den informasjonen de var på utkikk etter i øyeblikket. Det kan tenkes at denne følelsen forsterkes i 2021, da de også kan se tilbake til situasjonen før kommunesammenslåingen og tenke på all den informasjonen de skulle ønske de hadde fått når prosessen var pågående.

Det viktigste er derimot at vi ser en klar forskjell i fornøydhetsnivå, både når det gjelder med de kommunale tjenestene og informasjonen innbyggerne får fra kommunen sin, når man skiller mellom dem som ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess og dem som ikke ble dette fra før kommunesammenslåingsprosessene ble satt i gang og underveis og etter, 2019 og 2021. Det samme så vi av ANOVA-analysen av tjeneste- og informasjonsindeksene, både totalt sett, men også over årene. Det er derfor klart at det å bli tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess definitivt har noe å si for fornøydhetsnivået med både tjenester og informasjon fra kommunen man bor i.

Resultatene tilsier altså at det er måten kommunesammenslåing blir gjennomført som har noe å si for fornøydhetsnivået med kommunale tjenester og informasjonen man får fra kommunen man bor i, ikke at kommunesammenslåing blir gjennomført. Dette er sannsynligvis knyttet til hvorfor vi som mennesker yter motstand til endring, særlig endring vi ikke er enige i at bør gjennomføres.

Harzing og Hofstede (1996, ss. 310-311) peker på flere faktorer som bidrar til at vi motsetter oss endring, og mange av dem er knyttet til at man ønsker å beholde den komfortabiliteten man har oppnådd med livssituasjonen sin. Helt grunnleggende ønsker vi som mennesker å være komfortable og trygge, og en kommunesammenslåing kan ta oss ut fra denne komfortable situasjonen man har opparbeidet seg. Ved en kommunesammenslåing kan man oppleve at rutiner og vaner blir tvunget til å endres, avhengig av hvor omfattende endringene ved kommunesammenslåingen er. Dette er noe man vil motsette seg for å unngå å måtte gå bort fra vanene og rutinene man er komfortable med.

Informasjon er svært viktig i en kommunesammenslåingsprosess, og kan ha stor betydning for hvordan innbyggerne opplever kommunesammenslåingen totalt sett. Først og fremst er det viktig for innbyggerne å ha nok informasjon til å kunne føle seg komfortable med at endringen man skal gå igjennom er for det beste og at det gir mening. Det er også viktig at innbyggerne har nok informasjon til å enkelt kunne danne seg nye vaner og rutiner. Videre er det også viktig

at innbyggerne føler seg inkludert i kommunesammenslåingsprosessen og at de føler at de har en mulighet for medvirkning. Når kommunesammenslåingen blir gjennomført med tvang kan dette bryte med dette, da man vil føle at uavhengig av hva man sier kommer man til å bli tvunget inn i kommunesammenslåingsprosessen. En kommunesammenslåingsprosess gjennomført med tvang kan også føre til mye angst og usikkerhet, og det er viktig at man tilbyr nok informasjon til innbyggerne for å unngå at dette blir tilfellet. Vi så av analysene at innbyggere i kommuner som ble sammenslått med tvang var mindre fornøyde med informasjonen fra kommunen de bor i enn innbyggere i kommuner hvor dette ikke var tilfellet, og mye av dette kan være knyttet til disse følelsene man får når man ikke får nok informasjon i forbindelse med endring.

Det er også en stor andel nordmenn som jobber med de kommunale tjenestene, og det er svært viktig å unngå at folk føler at det er mulighet for at de kommer til å miste jobben sin dersom man skal inn i en kommunesammenslåing. Særlig når man tvinger frem kommunesammenslåinger vil dette være aktuelt, da innbyggerne trolig vil føle at fordi endringen kommer utenfra er det noe galt med måten kommunen har løst oppgavene før og at kommunen derfor nå trenger hjelp fra nabokommuner eller en større kommune for å løse oppgavene bedre, gjennom en kommunesammenslåing. Dersom man har denne oppfattelsen av hvorfor kommunesammenslåingen skal gjennomføres vil man bygge seg opp en usikkerhet rundt hvordan ettersituasjonen kommer til å være. Dette kan også løses med informasjon, noe innbyggere i kommuner som ble sammenslått med tvang var klart mindre fornøyde med enn innbyggere som ikke gjennomgikk dette. Det er også slik at når man bor i en liten kommune og skal evaluere opplevelsene sine med kommunale tjenester, i praksis evaluerer arbeidet venner, seg selv eller bekjente gjør. Dersom man føler at noen utenfra påstår at arbeidet kommunen gjør med de kommunale tjenestene ikke er godt nok, gjennom å tvinge kommunen inn i en kommunesammenslåingsprosess, vil man motsette seg dette fordi man føler at man blir urettferdig kritisert.

Videre er også kultur, samhold og tilknytningen man føler til kommunen man bor i viktige faktorer knyttet til hvorfor man motsetter seg kommunesammenslåing. Det er i følge Harzing og Hofstede (1996, s. 311) usikkerhet knyttet til det at man etter en kommunesammenslåing muligens vil miste den statusen man har i og tilhørigheten man føler til lokalsamfunnet, gjerne enda mer i små kommuner hvor alle kjenner alle. Man motsetter seg endringer hvor man er usikker på om endringen vil gagne en selv.

I små kommuner er gjerne også normene i samfunnet ekstra sterke, hvor det er en mulighet for at man kan bli ekskludert fra gruppen dersom man bryter med normene. Dette er selvsagt ikke

ønskelig. Derfor vil det muligens være slik at dersom samfunnet i en liten kommune motsetter seg kommunesammenslåing, og kommunen likevel blir tvunget til å gjennomføre den, vil gruppen kollektivt motsette seg endringen og disse folkene utenfor. Dette kan gjøres gjennom svar på spørreundersøkelser slik som denne, hvor det er mulig at misfornøydheten man føler til prosessen i seg selv kan smitte over på vurderingene av kommunen, som f.eks. slik som her når det gjelder vurderinger av informasjon man får fra kommunen man bor i og kommunale tjenester. Det er dermed viktig å sørge for at innbyggere i kommuner som skal sammenslås, særlig når sammenslåingen gjennomføres med tvang, ikke føler at tilhørigheten de føler til kommunen og de andre innbyggerne i den tidligere kommunen er truet på noen som helst måte.

Monkerud og Sørensen (2010, s. 285) påstand om at «de aller fleste sammenslåingsprosjekter gir gevinster i form av økt tilfredshet med det generelle tjenestetilbudet i kommunen» stemmer ifølge min analyse verken ikke når det gjelder den direkte effekten av kommunesammenslåing på fornøydheten eller i situasjoner hvor kommuner blir tvunget inn i kommunesammenslåingsprosesser, snarere tvert om.

Det bør også poengteres at fordi kommunesammenslåingene denne undersøkelsen har omhandlet ble gjennomført i 2020, og den nyeste undersøkelsesrunden ble gjennomført i 2021, er det sannsynlig at vi av denne analysen ikke har fått det fulle bildet av effekten kommunesammenslåing har på innbyggeres fornøydhet med kommunale tjenester og informasjonen man får fra kommunen man bor i. Funnene er likevel interessante, men de kan i stor grad være knyttet til følelser og andre faktorer, heller enn hvor gode de kommunale tjenestene faktisk er.

5.2. Er det størrelsen på kommunene som har noe å si for fornøydheten med de kommunale tjenestene og informasjonen man får fra kommunen man bor i?

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014, s. 29) mente at «større kommuner med bedre kapasitet og kompetanse vil legge til rette for gode og likeverdige tjenester over hele landet». I tillegg forklarte KS (2016) at «Regjeringen ønsker [gjennom kommunereformen] å flytte makt og ansvar til større og mer robuste kommuner». Vi har allerede funnet at kommunesammenslåing i seg selv ikke har noe særlig effekt på innbyggeres fornøydhet med kommunale tjenester og informasjonen man får fra kommunen man bor i. Er det likevel slik at innbyggere i større og mer robuste kommuner er mer fornøyde med de kommunale tjenestene og informasjonen man får fra kommunen man bor i?

Alt i alt så vi at undersøkelsesdeltakerne var mest fornøyde med kommunen sin som sted å bo og leve i 2017, og at fornøydhetsnivået ble lavere i 2019 før den var på det laveste nivået i 2021. Det samme så vi når det gjaldt undersøkelsesdeltakernes fornøydhetsnivå med kvaliteten på de kommunale tjenestene alt i alt, nemlig at fornøydhetsnivået var på sitt høyeste i 2017 og ble lavere og lavere over årene. At fornøydhetsnivået med kommunen sin som sted å bo og leve og kvaliteten på de kommunale tjenestene alt i alt var på sitt høyeste i 2017, og at den synker med årene, kan på den ene siden ha sammenheng med kommunereformen eller at man rett og slett bare blir mindre og mindre fornøyde over årene. En viktig ting å påpeke med disse spørsmålene er at undersøkelsesdeltakerne ble spurt om fornøydhetsnivået med kommunen som sted å bo og leve totalt sett og kvaliteten på de kommunale tjenestene, ikke bare hvordan de vurderer sine opplevelser med tjenestene.

Det er derfor flere ting som kan påvirke denne utviklingen over årene, men det kan også være knyttet til det at når man skal bestemme seg for hvor man skal bo velger man ofte et sted som passer overens med de kravene og ønskene man har til sin nye kommune som sted å bo og leve (Monkerud & Sørensen, 2010, s. 266). At disse kravene og ønskene man har til sin nye kommune muligens har blitt vanskeligere for kommunene å oppfylle over årene kan være knyttet til den økende graden av detaljstyringen av kommunene av staten. Dette er en økning man ifølge Difis rapport i 2010 om statlig styring vil se fortsette i samme retning over årene (Ekspertutvalget, 2014, s. 26). Denne utviklingen kan ha påvirkning på kommunenes mulighet til å tilpasse seg til innbyggerne sine, noe som kan føre til at innbyggernes vurdering av kvaliteten på de kommunale tjenestene og innbyggernes totalopplevelser av kommunen man bor i som sted å bo og leve blir dårligere med årene. Kommunene har over årene rett og slett fått mindre frihet når det gjelder tilpasningen sin samtidig som kommunene blir likere med årene. Dette er det myndighetene ønsker å oppnå, nemlig et likeverdig tjenestetilbud, men det er mulig at dette går utover muligheten til å velge bosted og kommune som passer sine individuelle ønsker og krav til bostedskommune.

At ekspertutvalget (2014, s. 17) påsto at en minimumsbefolkningsstørrelse på 20 000 var «nødvendig for å sikre et likeverdig tjenestetilbud og service i hele landet» stemmer ikke overens med mine funn. Først og fremst fant vi gjennom regresjonsanalyse at befolkningstall og areal korrelerer med både tjenesteindeksen og informasjonsindeksen i negativ retning, noe som betyr at når befolkningstall og areal øker går fornøydhetsnivået med kommunale tjenester og informasjon fra kommunen ned. Denne effekten var derimot svak. Funnene mine stemmer likevel overens med Monkerud og Sørensens (2010, s. 269) funn om at «tilfredshetsnivået med ulike

tjenester er kun svakt til moderat lavere i de største [danske] kommunene». I tillegg er effekten variablene som omhandler trekk ved kommunen svært ustabil over tid, og sjeldent statistisk signifikant. Dette gjør at det blir svært vanskelig å si at trekk ved kommunen er det som er viktig å fokusere på når det gjelder kommunesammenslåinger. Det er svært lite som tilsier at dersom man bare gjør kommunene større ved å slå små kommuner sammen med hverandre, vil man oppnå et mer likeverdig tjenestetilbud.

Vi fant derimot heller ikke at frie inntekter per innbygger har en stabil og statistisk signifikant effekt på tjenesteindeksen og informasjonsindeksen. Dette kan på den ene siden bety at utjevningen av forskjellene mellom kommunene når det gjelder overføringer fra staten for å sikre muligheten til et likeverdig tjenestetilbud over hele landet har oppnådd målet sitt, nemlig at en kommunes ressurser ikke har betydning når det gjelder innbyggerens opplevelser av de kommunale tjenestene og informasjonen de får fra kommunen sin. På den andre siden bør det derimot påpekes at det kan være flere andre økonomiske faktorer som kan spille en rolle, men som ikke har vært en del av denne undersøkelsen.

På den andre siden fant vi at kjønn, antall år bodd i kommunen og utdanningsnivå holder seg statistisk signifikante over årene, og man kan derfor si at disse faktorene spiller en rolle for fornøydheten med de kommunale tjenestene og informasjonen man får fra kommunen man bor i. At effektene av disse variablene holder seg stabile over tid, mens variablene som omhandler trekk ved kommunen sjeldent er statistisk signifikante, kan være et tegn på at det er trekk ved innbyggeren selv som har noe å si for fornøydheten med kommunale tjenester, ikke trekk ved kommunen slik ekspertutvalget (2014, s. 17) påsto ved å si at å ha minst 20 000 innbyggere i en kommune vil føre til bedre tjenestetilbud og service i de kommunale tjenestene. Et slikt minstekrav til antall innbyggere vil muligens føre til fordeler på noen områder som kan være fordelaktig for myndighetene og kommunen administrativt, men det er derimot vanskelig å tro at det vil føre til en endring i innbyggerens opplevelser basert på funnene fra analysen. Regresjonsmodellene fra vår analysene forklarer derimot ikke mye av variansen innad i verken tjenesteindeksen eller informasjonsindeksen, og det er dermed flere andre variabler som kunne bidratt til å forklare mer av denne variansen.

Det er nemlig slik at man som innbygger i små kommuner er fornøyd med noe, mens man som innbygger i store kommuner er fornøyd med noe annet. Det er flere faktorer som spiller inn, som for eksempel muligheten små kommuner har til å tilpasse tjenestetilbudet til befolkningen sin, økonomi som gir muligheter til å videreutvikle og forbedre tjenestetilbudet og antall valgmuligheter innbyggerne i en kommune har når det gjelder det kommunale tjenestetilbudet.

At kommunestørrelse, og andre trekk ved kommunen i seg selv, ikke har den effekten på innbyggers fornøydhets med kommunale tjenester og informasjonen de får fra kommuner kan være knyttet til at fordelene små kommuner oppnår, for eksempel gjennom å kunne tilpasse tjenestetilbudet til befolkningen sin, er større enn både ulempene som er knyttet til å være en liten kommune og stordriftsfordelene de går glipp av. Det viktigste er derimot at funnene tilsier at det er trekk ved innbyggerne selv som påvirker fornøydhets med tjenester, ikke trekk ved kommunene.

6. Konklusjon

Vi fant først og fremst at kommunesammenslåing ikke har en effekt på innbyggers fornydhet med kommunale tjenester og informasjonen de får fra kommunen de bor i. Vi fant derimot at å bo i en kommune som ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess klart har en effekt på innbyggernes fornydhet med disse tingene. Dette er sannsynligvis knyttet til hvorfor vi som mennesker yter motstand mot endring, særlig endring man ikke har sagt seg enig i.

Videre fant vi også at innbyggerne generelt sett var mest kritiske når de skulle vurdere fornydheten sin i 2019, noe som muligens kan være knyttet til at innbyggerne som bodde i kommuner som ble tvunget inn i en kommunesammenslåingsprosess også ble tvunget til å tenke mer over hvordan man opplevde kommunen sin da fokuset på kommunesammenslåing og videreutviklingen av kommunale tjenestetilbud var så aktuelt. Det kan også ha sammenheng med en mangel på informasjon i de kommunesammenslåingsprosessene som involverte tvang, som førte til mye usikkerhet og misnøye blant disse innbyggerne. En annen viktig side av saken er at det kan ha oppstått en misnøye med myndighetene, som satte i gang kommunesammenslåingsprosessene, som smitter over i innbyggernes vurderinger av fornydheten sin med de kommunale tjenestene og informasjonen de fikk fra kommunen, da man er så misfornøyd med situasjonen at man til slutt ender opp med å egentlig være misfornøyd med det meste.

Det er også grunn til å tro at innbyggernes totalopplevelser med kvaliteten på de kommunale tjenestene og kommunen som sted å bo og leve muligens blir påvirket av at statens økende behov for detaljstyring fører til at kommunene får mindre mulighet til å tilpasse seg og tjenestetilbudet sitt til innbyggerne sine, på grunn av myndighetenes arbeid for å sikre et likeverdig tjenestetilbud over hele landet. Dette gjør at det er vanskeligere for innbyggere å finne seg en kommune som passer sine egne behov, krav og ønsker, selv om kvaliteten på tjenestene muligens er bedre objektivt sett.

Det er gjort mye forskning innen temaet tidligere, og forskningen jeg nå har utført er svært begrenset. Det er dermed mye relevant forskning som kan og bør gjøres videre. Det første jeg ville sett på var hvorvidt undersøkelsesdeltakernes vurderinger av de kommunale tjenestene henger sammen med om og hvor ofte de har brukt tjenestene de vurderer for å kunne skille mellom dem som har brukt tjenestene og de som ikke har dette. I DFØs innbyggerundersøkelse i 2021 introduserte de et nytt spørsmål som omhandlet hvorvidt undersøkelsesdeltakerne hadde brukt tjenestene de siste 12 månedene, men dette var ikke en del av de tidligere

undersøkelsesrundene og ville derfor vært vanskelig for meg å ta i bruk i min undersøkelse. Sannsynligvis vil DFØ ta dette spørsmålet videre i kommende undersøkelsesrunder, og kan være en interessant ekstra forklaringsvariabel.

Det ville også vært interessant å gjøre kvalitative undersøkelser om temaet, som for eksempel en studie med intervjuer med pårørende av brukere av kommunale tjenester for å se om og eventuelt hvilke endringer de har sett og opplevd fra før en kommunesammenslåing til etter en kommunesammenslåing. Andre lignende kvalitative studier om temaet kan også belyse hvorfor og hvilke endringer innbyggerne opplever i det kommunale tjenestetilbudet før og etter kommunesammenslåing.

7. Referanseliste

- Bhattacharjee, A. (2012). *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. Textbooks Collection 3. Hentet fra https://digitalcommons.usf.edu/oa_textbooks/3/
- Brandtzæg, B.A. (2009). *Frivillige kommunesammenslutninger 2005-2008. Erfaringer og effekter fra Bodø, Aure, Vindafford og Kristiansund* (Telemarksforskning Rapport 258). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/krd/vedlegg/komm/rapporter/2010/kommunestruktur_telemarksforskning.pdf
- Brandtzæg, B.A., Lunder, T.E., Thorstensen, A., Aastvedt, A., Groven, S. & Møller, G. (2019). *Utredning om små kommuner* (Telemarksforskning Rapport 473). Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/cc6fa29f7d0244059d62a98a4fdc5dfd/rapport_sma-kommuner_kmd_telemarksforskning-992102-11000322.pdf
- Bukve, O. (2021). *Forstå, forklare, forandre. Om design av samfunnsvitenskaplege forskningsprosjekt* (2. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Christensen, D.A. (2020). Kommunestørrelse og tjenestetilfredshet. *Stat og styring*, 30(1), 14-18. <https://doi.org/10.18261/ISSN0809-750X-2020-01-04>
- Direktoratet for forvaltning og økonomistyring [DFØ] (2021a, 10. September). Innbyggerundersøkelsen 2021. Hentet fra <https://dfo.no/rapporter-og-statistikk/undersokelser/innbyggerundersokelsen-2021>
- Direktoratet for forvaltning og økonomistyring [DFØ] (2021b). *Innbyggerundersøkelsen 2021. Gjennomføring, undersøkelsesdesign og metode* (DFØ-notat). Hentet fra <https://dfo.no/sites/default/files/Fagomr%C3%A5der/Rapporter/2021/Innbyggerundersokelsen/Om-innbyggerundersokelsen-2021.pdf>
- Dølvik, T. & Vinsand, G. (2005). *Bør kommunene ha forskjellige oppgaver? Generalistkommuneprinsippet og differensiert oppgavefordeling* (AGENDA Rapport). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/krd/rap/2005/0006/ddd/pdfv/246130-r4688_generalistkommune-krd_tdg.pdf
- Ekspertutvalg (2014). *Kriterier for god kommunestruktur* (Delrapport). Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/komm/rapporter/kriterier_for_god_kommunestruktur_rettet.pdf

Frisvoll, S. & Almås, R. (2004). *Kommunestruktur mellom fornuft og følelser. Betydningen av tilhørighet og identitet i spørsmål om kommunesammenslutning.* (Bygdeforskning Rapport 05/04). Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/308971989_Kommunestruktur_mellom_fornuft_og_folelser_-_betydningen_av_tilhorighet_og_identitet_i_sporsmal_om_kommunesammenslutning

Harzing, A. & Hofstede, G. (1996). Planned Change in Organizations: The Influence of National Culture. *Research in the Sociology of Organizations* (14), 297-340. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/282577802_Planned_Change_in_Organizations_The_Influence_of_National_Culture

Jacobsen, D.I. (2021). *Perspektiver på kommune-Norge - En innføring i kommunalkunnskap* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2014). Kommuneproposisjonen 2015. (Prop. 95 S (2013-2014)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/3734f7f4f242428990d58993156f51e3/no/pdfs/prp201320140095000dddpdfs.pdf>

KS (2016, 11. juli). Dette må du vite om kommunereformen. Hentet fra <https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/kommunereform/dette-ma-du-vite-om-kommunereformen/>

Monkerud, L.C. & Sørensen, R.J. (2010). Smått og godt? Kommunestørrelse, ressurser og tilfredshet med det kommunale tjenestetilbudet. *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 26(4), 265-295. Hentet fra <http://home.bi.no/fag89001/Sm%C3%A5tt%20og%20godt%20-%20kommunest%C3%B8rrelse.pdf>

Myrvold, T., Bukve, O., Sørensen, R. & Baldersheim, H. (2014). Fire forskerblikk på kommunereformen. *Stat og styring*, 24(3), 35-38. Hentet fra <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/ISSN0809-750X-2014-03-16>

Regjeringen (2021, 12. oktober). Frie inntekter 2022. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/frie-inntekter/frie-inntekter-2022/id2876390/#/>

Statistisk Sentralbyrå (u.å.). Standard for sentralitet. Hentet fra <https://www.ssb.no/klasse/klassifikasjoner/128/versjoner>

8. Appendiks

8.1. Oversikt over kommunesammenslåinger 2020

<i>Kommuner</i>	<i>Tidligere kommunenummer</i>	<i>Nytt kommunenavn</i>	<i>Kommunennummer</i>	<i>Tvang/frivillig</i>
Moss og Rygge		Moss kommune	3002	Frivillig
<i>Moss</i>	104			
<i>Rygge</i>	136			
Aurskog-Høland og Rømskog		Aurskog-Høland kommune	3026	Frivillig
<i>Rømskog</i>	121			
<i>Aurskog-Høland</i>	221			
Ski og Oppegård		Nordre Follo kommune	3020	Frivillig
<i>Ski</i>	213			
<i>Oppegård</i>	217			
Tønsberg og Re		Tønsberg kommune	3803	Frivillig
<i>Tønsberg</i>	704			
<i>Re</i>	716			
Hurum, Røyken og Asker		Asker kommune	3025	Frivillig
<i>Asker</i>	220			
<i>Røyken</i>	627			
<i>Hurum</i>	628			
Svelvik, Drammen og Nedre Eiker		Drammen kommune	3005	Frivillig
<i>Drammen</i>	602			
<i>Nedre Eiker</i>	625			
<i>Svelvik</i>	711			
Bø og Sauherad		Midt-Telemark kommune	3817	Frivillig
<i>Bø</i>	821			
<i>Sauherad</i>	822			
Lyngdal og Audnedal		Lyngdal kommune	4225	Frivillig
<i>Audnedal</i>	1027			
<i>Lyngdal</i>	1032			
Stavanger, Rennesøy og Finnøy		Stavanger kommune	1103	Frivillig
<i>Stavanger</i>	1103			
<i>Finnøy</i>	1141			
<i>Rennesøy</i>	1142			
Os og Fusa		Bjørnafjorden kommune	4624	Frivillig
<i>Fusa</i>	1241			
<i>Os</i>	1243			
Øygarden, Fjell og Sund		Øygarden kommune	4626	Frivillig
<i>Sund</i>	1245			
<i>Fjell</i>	1246			
<i>Øygarden</i>	1259			
Lindås, Radøy og Meland		Alver kommune	4631	Frivillig
<i>Meland</i>	1256			
<i>Radøy</i>	1260			
<i>Lindås</i>	1263			
Odda, Ullensvang og Jondal		Ullensvang kommune	4618	Frivillig
<i>Jondal</i>	1227			
<i>Odda</i>	1228			
<i>Ullensvang</i>	1231			
Voss og Granvin		Voss kommune	4621	Frivillig
<i>Granvin</i>	1234			
<i>Voss</i>	1235			
Førde, Gaular, Naustdal og Jølster		Sunnfjord kommune	4647	Frivillig
<i>Gaular</i>	1430			
<i>Jølster</i>	1431			
<i>Førde</i>	1432			
<i>Naustdal</i>	1433			
Eid og Selje		Stad kommune	4649	Frivillig
<i>Selje</i>	1441			
<i>Eid</i>	1443			
Volda og Hornindal		Volda kommune	1577	Frivillig
<i>Hornindal</i>	1444			
<i>Volda</i>	1519			
Norddal og Stordal		Fjord kommune	1578	Frivillig
<i>Norddal</i>	1524			
<i>Stordal</i>	1526			

Molde, Midsund og Nesset		Molde kommune	1506	Frivillig
<i>Molde</i>	1502			
<i>Nesset</i>	1542			
<i>Midsund</i>	1545			
Eide og Fræna		Hustadvika kommune	1579	Frivillig
<i>Fræna</i>	1548			
<i>Eide</i>	1551			
Hemne, Halså og en del av Snillfjord		Heim kommune	5055	Frivillig
<i>Hemne</i>	5011			
<i>Halså</i>	1571			
<i>Snillfjord</i>	5012			
Orkdal, Agdenes, Meldal og en del av Snillfjord		Orkland kommune	5059	Frivillig
<i>Snillfjord</i>	5012			
<i>Agdenes</i>	5016			
<i>Meldal</i>	5023			
<i>Orkdal</i>	5024			
Hitra og en del av Snillfjord		Hitra kommune	5056	Frivillig
<i>Snillfjord</i>	5012			
<i>Hitra</i>	5013			
Trondheim og Klæbu		Trondheim kommune	5001	Frivillig
<i>Trondheim</i>	5001			
<i>Klæbu</i>	5030			
Roan og Åfjord		Åfjord kommune	5058	Frivillig
<i>Åfjord</i>	5018			
<i>Roan</i>	5019			
Steinkjer og Verran		Steinkjer kommune	5006	Frivillig
<i>Verran</i>	5004			
<i>Steinkjer</i>	5039			
Namsos, Fosnes og Namdalseid		Namsos kommune	5007	Frivillig
<i>Namsos</i>	5005			
<i>Namdalseid</i>	5040			
<i>Fosnes</i>	5048			
Skånland og Tjeldsund		Tjeldsund kommune	5412	Frivillig
<i>Tjeldsund</i>	1852			
<i>Skånland</i>	1913			
Hammerfest og Kvalsund		Hammerfest kommune	5406	Frivillig
<i>Hammerfest</i>	2004			
<i>Kvalsund</i>	2017			
Sandnes og Forsand		Sandnes kommune	1108	Frivillig
<i>Sandnes</i>	1102			
<i>Forsand</i>	1129			
Vågsøy og Flora		Kinn kommune	4602	Frivillig
<i>Flora</i>	1401			
<i>Vågsøy</i>	1439			
Holmestrand og Sande		Holmestrand kommune	3802	Frivillig
<i>Sande</i>	713			
<i>Holmestrand</i>	715 (2018: 702 + 714)			
Hobøl, Askim, Spydeberg, Eidsberg og Trøgstad		Indre Østfold kommune	3014	Tvang
<i>Trøgstad</i>	122			
<i>Spydeberg</i>	123			
<i>Askim</i>	124			
<i>Eidsberg</i>	125			
<i>Hobøl</i>	138			
Tranøy, Lenvik, Torsken og Berg		Senja kommune	5421	Tvang
<i>Tranøy</i>	1927			
<i>Torsken</i>	1928			
<i>Berg</i>	1929			
<i>Lenvik</i>	1931			
Bjugn og Ørland		Ørland kommune	5057	Tvang
<i>Ørland</i>	5015			
<i>Bjugn</i>	5017			

Mandal, Marnardal og Lindesnes		Lindesnes kommune	4205	Tvang
<i>Mandal</i>	1002			
<i>Marnardal</i>	1021			
<i>Lindesnes</i>	1029			
Kristiansand, Søgne og Sogndalen		Kristiansand kommune	4204	Tvang
<i>Kristiansand</i>	1001			
<i>Sogndalen</i>	1017			
<i>Søgne</i>	1018			
Sogndal, Balestrand og Leikanger		Sogndal kommune	4640	Tvang
<i>Balestrand</i>	1418			
<i>Leikanger</i>	1419			
<i>Sogndal</i>	1420			
Tysfjord, Narvik og Ballangen		Narvik kommune	1806	Tvang
<i>Narvik</i>	1805			
<i>Tysfjord</i>	1850			
<i>Ballangen</i>	1854			
Tysfjord og Hamarøy		Hamarøy kommune	1875	Tvang
<i>Hamarøy</i>	1849			
<i>Tysfjord</i>	1850			
Skedsmo, Fet og Sørum		Lillestrøm kommune	3030	Tvang
<i>Sørum</i>	226			
<i>Fet</i>	227			
<i>Skedsmo</i>	231			
Ålesund, Sandøy, Skodje, Ørskog og Haram		Ålesund kommune	1507	Tvang
<i>Ålesund</i>	1504			
<i>Ørskog</i>	1523			
<i>Skodje</i>	1529			
<i>Haram</i>	1534			
<i>Sandøy</i>	1546			
Vikna og Nærøy		Nærøysund kommune	5060	Tvang
<i>Vikna</i>	5050			
<i>Nærøy</i>	5051			